

'Voortoets Bestemmingsplan Haatland'

*Oriëntatiefase procedure Natuurbeschermingswet
1998, artikel 19*

COLOFON

Titel: Voortoets Bestemmingsplan Haatland

Subtitel: Oriëntatiefase procedure Natuurbeschermingswet 1998, artikel 19

Projectcode: 08152

Status: Definitief

Datum: 25 september 2008

Auteur: Drs. A (Anton) Alberts

Redactie: Drs. E. (Etienne) de Vries

Opdrachtgever: Dhr. J. Vosselman & Dhr. W. Poortman (gemeente Kampen)

EcoGroen Advies BV

Postbus 625
8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64

F: 038 423 64 65

I: www.ecogroen.nl

© EcoGroen Advies (2008)

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt mits onder vermelding van de bron:

Alberts, A (2008) Voortoets Bestemmingsplan Haatland, Oriëntatiefase procedure Natuurbeschermingswet 1998, artikel 19. Rapport 08-152.
EcoGroen Advies, Zwolle.

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding en doelstelling	1
1.2	Situatie bestemmingsplan en ontwikkelingen.....	2
1.3	Leeswijzer	2
2	Het toetsingskader van de Natuurbeschermingswet	3
2.1	Habitattoets	3
2.2	Bestaand gebruik	4
2.3	Significantie van effecten	4
3	N2000-gebied ‘Uiterwaarden IJssel’	6
3.1	Inleiding	6
3.2	Kenschets en gebiedsbeschrijving	6
3.3	Instandhoudingsdoelstellingen.....	10
4	Verstorende en schadelijke effecten	14
4.1	Inleiding	14
4.2	Effectenindicator Ministerie van LNV	14
4.3	Mogelijke effecten en effectbeoordeling.....	15
5	Eindconclusies en aanbevelingen	23
6	Geraadpleegde bronnen	25
Bijlagen		
I Stroomschema Natuurbeschermingswet	
II Artikel 6 van de Habitatrictlijn	
III Resultaten effectenindicator	
IV Verspreidingskaarten	
V Ontwerpbesluit Uiterwaarden IJssel	

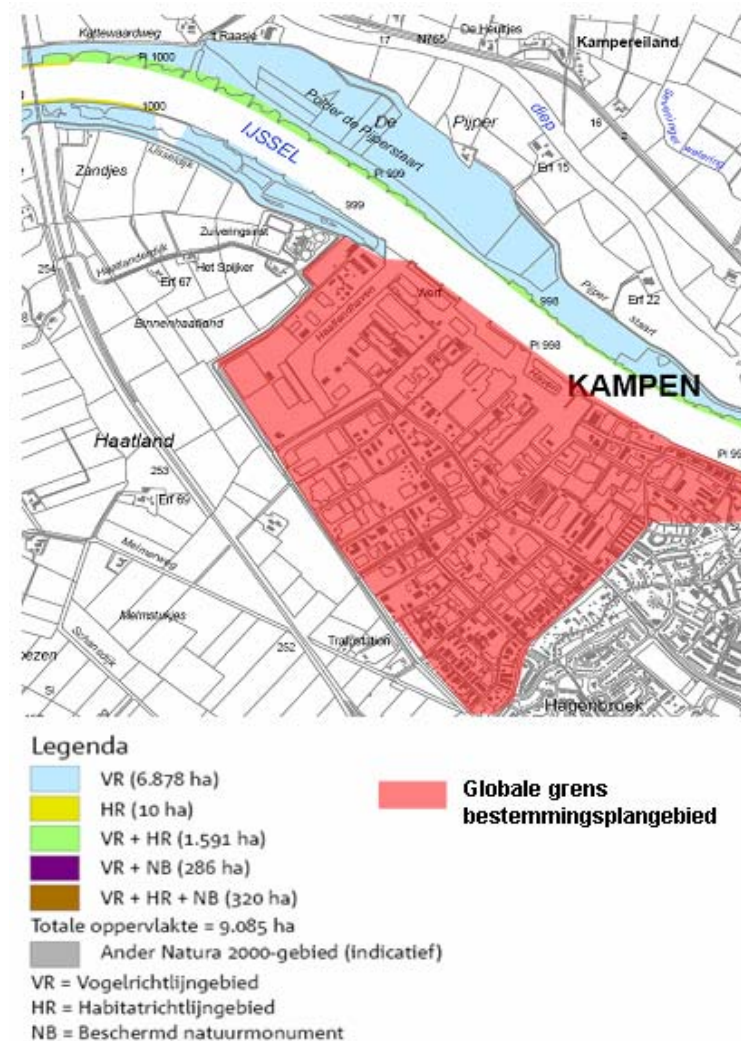
1 INLEIDING

1.1 Aanleiding en doelstelling

De gemeente Kampen is bezig met de actualisatie van het bestemmingsplan voor het bedrijventerrein Haatland. Het bedrijventerrein grenst aan het Natura 2000-gebied 'Uiterwaarden IJssel'.

De bescherming van Natura 2000-gebieden (vanaf nu: N2000-gebieden) is sinds 1 oktober 2005 geïmplementeerd in de nieuwe Natuurbeschermingswet 1998. Volgens artikel 19d van deze wet moeten alle plannen die de kwaliteit van habitats kunnen verslechteren of een verstorend effect kunnen hebben op soorten, getoetst worden op hun gevolgen voor N2000-gebieden. Dit geldt dus ook voor bestemmingsplannen, zelfs wanneer ze zoals in de onderhavige situatie van een conserverend karakter zijn.

In de voorliggende rapportage wordt nagegaan welke mogelijke negatieve effecten kunnen optreden op de instandhoudingsdoelen van het N2000-gebied Uiterwaarden IJssel ten gevolge van bestaande activiteiten binnen het bestemmingsplangebied 'Haatland', zie Figuur 1.

Figuur 1: Natura 2000 in de omgeving van het bedrijventerrein Haatland.

1.2 Situatie bestemmingsplan en ontwikkelingen

Op het bedrijventerrein Haatland zijn op dit moment meer dan tien bestemmingsplannen van toepassing. De datum van vaststelling van deze plannen varieert van de jaren '50 tot in de jaren '90. Over het algemeen zijn de bestemmingsplannen die betrekking hebben op het gebied tegen de bebouwde kom van Kampen, de gebieden die direct grenzen aan de IJssel en de Haatlandhaven het oudst (tot 1967).

Op het bedrijventerrein zijn relatief weinig 'zware industrieën' gevestigd. Het grote gros van de bedrijven zijn bedrijven van de lagere milieucategorieën als bouwbedrijven, tankstations, garages, constructiebedrijven enz. De zwaardere milieucategorieën zijn rondom de aanwezige havenbekkens gevestigd, het betreffen onder andere een scheepswerf en een recyclingbedrijf.

Het nieuwe bestemmingsplan is overwegend conservatief van aard. Er is geen sprake van een uitbreiding van het bedrijventerrein of een grootschalige herstructurering waarbij andere (lees: grootschaligere) industrieën worden aangetrokken. De twee belangrijkste uitgangspunten voor het nieuwe bestemmingsplan ten aanzien van deze voortoets zijn:

1) In het nieuwe bestemmingsplan wordt een milieuzonering toegepast, waarbij het uitgangspunt is dat er geen uitbreidingsruimte meer is voor de zwaardere categorieën bedrijven in het oostelijke deel van het bedrijventerrein. Op termijn zullen deze bedrijven daardoor vervangen worden door bedrijven uit een lichtere categorie.

2) In het nieuwe bestemmingsplan blijft de bestaande geluidszone rond het bedrijventerrein ongewijzigd. De vergunde ruimte binnen deze geluidszone is richting het N2000-gebied volledig opgevuld, een situatie die zich reeds jaren voordoet.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt het toetsingskader van de Natuurbeschermingswet kort beschreven. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 aangegeven voor welke soorten het N2000-gebied zijn aangewezen in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn. In hoofdstuk 4 worden de te verwachten negatieve effecten en de gevoeligheid van de beschermde soorten en wordt beschreven of er mogelijk (significant) negatieve effecten ten gevolge van de ingreep optreden ten opzichte van de instandhoudingsdoelen van het N2000-gebied 'Uiterwaarden IJssel'. Tot slot wordt onderliggende rapportage samengevat en worden de conclusies gepresenteerd.

2 HET TOETSINGSKADER VAN DE NATUURBESCHERMINGSWET

2.1 Habitattoets

Iedereen die vermoedt of kan weten dat zijn handelen of nalaten, gelet op de instandhoudingdoelstelling, nadelige gevolgen voor een N2000-gebied kan hebben, is verplicht is deze handelingen achterwege te laten of te beperken als dit niet mogelijk is (Ministerie LNV 2005a). In uitzonderingsgevallen kan een vergunning verleend worden door Gedeputeerde Staten of de Minister van LNV. Voor plannen - zoals bestemmingsplannen, streekplannen en waterhuishoudingsplannen - geldt dat goedkeuring noodzakelijk is van bevoegd gezag op grond van artikel 19j. De provincie waar het grootste gedeelte van een N2000-gebied in ligt, wordt in de regel aangemerkt als zijnde bevoegd gezag. In het geval van N2000-gebied 'Uiterwaarden IJssel' is dit GS van de provincie Gelderland.

Om goedkeuring of vergunning te verkrijgen dient de initiatiefnemer van een (mogelijk) schadelijke activiteit of ingreep informatie aan te leveren over de effecten op instandhoudingdoelstellingen in de vorm van een zogenaamde 'habitattoets'. Dit wordt door het bevoegd gezag getoetst. In geval van een toetsing aan artikel 19 van de Natuurbeschermingswet moet het gezag op grond van de verkregen gegevens én kennis verzameld uit diverse bronnen, de zekerheid hebben dat er geen schadelijke gevolgen zijn.

Onder de noemer van de habitattoets valt de beoordelingsprocedure voor plannen, projecten en handelingen zoals genoemd in artikel 19d t/m 19j. In bijlage I is een stroomschema opgenomen, afkomstig uit het document 'Handreiking Natuurbeschermingswet 1998' (Ministerie van LNV 2005a). Het schema geeft overzichtelijk weer welke procedures gevolgd moeten worden bij projecten of handelingen waarop de Nb-wet van toepassing kan zijn.

In de 'oriëntatiefase' - voorheen ook wel 'voortoets' genoemd - wordt onderzocht of de activiteit (plan, project of handeling) tegen het licht van de instandhoudingsdoelstellingen, schadelijke gevolgen kan hebben voor een N2000-gebied, en zo ja, of deze gevolgen 'significant' kunnen zijn. De gevolgen moeten beoordeeld worden in samenhang met die van andere plannen en projecten. Dit laatste wordt aangeduid met 'cumulatieve effecten'

Uit de oriëntatiefase kunnen drie conclusies volgen (zie ook bijlage I):

1) Er zijn zeker geen negatieve effecten.

In dit geval is ook geen vergunning nodig.

2) Er zijn mogelijk wel negatieve effecten maar deze zijn niet significant.

In dit geval dient via een zogenaamde 'Verstorings- of verslechteringstoets' nagegaan te worden of er sprake is van een aanvaardbare verstoring of verslechtering. Op basis hiervan wordt een vergunning verleend of geweigerd.

3) Er is een kans op significante negatieve effecten.

In dit geval dient een zogenaamde 'Passende beoordeling' uitgevoerd te worden. Een vergunning wordt nu alleen verstrekt indien gelijktijdig voldaan wordt aan een drietal criteria, de zogenaamde ADC-criteria: zijn er alternatieven, is het een dwingende reden en is er compensatie?

Voorliggende rapportage moet beschouwd worden als *voortoets* of *oriëntatiefase*.

2.2 Bestaand gebruik

In de onderhavige situatie is geen sprake van nieuwe plannen of activiteiten, maar alleen van de voortzetting van al bestaande activiteiten. Het bestemmingsplan heeft zodoende een conserverend karakter. Toch dient ook in deze situatie nagegaan te worden of het bestaand gebruik vergunningplichtig is.

Dit geldt ook voor activiteiten waarvoor eerder op grond van andere toepasselijke wetgeving een vergunning voor (on)bepaalde tijd zonder een voorafgaande passende beoordeling is verleend én voor activiteiten die plaatsvinden zonder vergunning. Onder bestaand gebruik zijn alle menselijke activiteiten te verstaan die vóór 1 oktober 2005 - het moment waarop de Nb-wet in werking trad - plaatsvonden en sindsdien niet (of niet wezenlijk) zijn gewijzigd. Het begrip en de betekenis ervan is uitgelegd in de brief van de Minister van LNV aan Tweede Kamer (01-09-2006).

Huidige situatie

Vóór het Kokkelvisserij-arrest werd er door Nederland van uitgegaan dat bestaand gebruik in principe zonder vergunning door kon gaan. Bestaand gebruik dat een zware last legt op een N2000-gebied en daaraan verbonden verbeterdoelstellingen zijn sinds dit arrest echter vergunningplichtig geworden. In het beheerplan dat wordt vastgesteld door de provincie Gelderland wordt aangegeven welke vormen van bestaand gebruik geen significante effecten uitoefenen en zonder vergunningplicht kunnen doorgaan, mogelijk onder voorwaarden in verband met cumulatie.

Wanneer op basis van objectieve gegevens aannemelijk kan worden gemaakt, dat met het beheermaatregelenpakket de instandhoudingsdoelen zijn gewaarborgd, kunnen bepaalde bestaande gebruiken, al of niet onder voorwaarden, in het beheerplan worden opgenomen en is dit - volgens artikel 19d, tweede lid, van de Nb-wet 1998 - nadien niet meer vergunningplichtig. Het gebruik brengt dan immers niet de instandhoudingsdoelen in gevaar. Gebruiken die wel significant nadelig zijn voor de instandhoudingsdoelen worden buiten het beheerplan gehouden en kunnen alleen via een afzonderlijke vergunningprocedure alsnog onder voorwaarden worden toegestaan.

Omdat er nog geen beheerplan opgesteld is voor het N2000-gebied, zal op basis van de voorliggende voortoets bepaald moeten worden in hoeverre bestaand gebruik binnen de grenzen van het bestemmingsplangebied significant nadelige effecten kan hebben op de instandhoudingsdoelen van de Uiterwaarden IJssel.

Recente ontwikkeling

Op 24 juni 2008 stemde een Kamermeerderheid voor de 'Wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 in verband met de regulering van bestaand gebruik en enkele andere zaken'. Met deze wijziging wordt bestaand gebruik in en rondom N2000-gebieden dat geen significante effecten¹ kan hebben vergunningvrij verklaard in de periode totdat de beheerplannen definitief zijn vastgesteld.

De Eerste Kamer moet nog instemmen met de hiervoor genoemde wetswijziging alvorens deze van kracht wordt.

2.3 Significantie van effecten

Centraal in een effectbeoordeling staat steeds de vraag in hoeverre plannen en handelingen tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen kunnen leiden. Om te bepalen of een effect significant is in het licht van de doelstelling van de Vogel- en Habitatrichtlijn, moet gebruik gemaakt worden van het principe van

¹ De minister van LNV krijgt een speciale bevoegdheid waardoor het gebruik kan worden aangepast of beëindigd als dit schadelijk is voor de natuur. De bewijslast om dit aan te tonen ligt in dat geval, in tegenstelling tot de vergunningplicht, bij de minister.

de gunstige staat van instandhouding van een soort, conform Artikel 6 van de Habitatrichtlijn (EG 2000, zie ook bijlage II). Om een soort of habitat in gunstige staat van instandhouding te houden moet:

- uit populatiedynamische gegevens blijken dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van het natuurlijke habitat waarin zij voorkomt, en dat vermoedelijk op lange termijn ook blijft;
- blijken dat het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort of het habitat binnen afzienbare tijd niet kleiner lijkt te worden;
- er een voldoende groot habitat bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden.

Dit houdt samengevat in dat plannen of activiteiten die bijdragen aan een aantasting van de draagkracht van het gebied voor het voortbestaan van natuurlijke habitats en habitats van soorten, beschouwd moeten worden als een significante aantasting.

De provincie Gelderland geeft verder aan dat zij artikel 6 lid 2 van de Habitatrichtlijn zo interpreteert dat naast aantasting van habitats ook storende factoren voor soorten als factor meegewogen moeten worden in een beoordeling.

3 N2000-GEBIED 'UITERWAARDEN IJSSEL'

3.1 Inleiding

In november 2007 is 'Uiterwaarden IJssel' aangemeld als speciale beschermingszone (SBZ) in de zin van de Europese Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn. De aanwijzing als Natura 2000 gebied is momenteel in procedure. In het door het Ministerie van LNV opgestelde ontwerpbesluit voor het N2000-gebied zijn zogenaamde instandhoudingdoelstellingen opgenomen die de doelen beschrijven voor de instandhouding van een aantal specifiek voor deze gebieden aangewezen leefgebieden, natuurlijke habitats en populaties van plant- en diersoorten. Deze aangewezen soorten en habitats worden ook wel kwalificerende soorten en habitats genoemd. De instandhoudingdoelstellingen van deze kwalificerende soorten en habitats geven de condities aan die noodzakelijk zijn om de populaties in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen.

De ruimtelijke scheiding tussen het Vogel- en Habitatrichtlijn leidt op zichzelf niet tot een selectie van instandhoudingsdoelen waaraan getoetst dient te worden. In een het gehele N2000-gebied vormen de instandhoudingsdoelen van zowel het Vogelrichtlijngebied als het Habitatrichtlijngebied het toetsingskader.

3.2 Kenschets en gebiedsbeschrijving

Algemene gebiedsbeschrijving IJssel

'Uiterwaarden IJssel' omvat het systeem van de rivier de IJssel, inclusief aanliggende oeverwallen en komgronden. De hoofdstroom zelf is niet in het richtlijngebied meebegrensd. Het heeft een totale oppervlakte van ca. 9209 ha.

De IJssel is een zijtak van de Rijn en loopt van Arnhem tot aan het IJsselmeer. In perioden van hoge afvoer neemt de IJssel 1/6 deel van de Rijnafvoer voor haar rekening. In perioden met lage afvoer wordt het water op peil gehouden door de stuw in de Nederrijn. Vooral gedurende het winterhalfjaar zijn grote delen van de uiterwaarden geïnundeerd waarbij overstromingsduur en -frequentie sterk kunnen variëren.

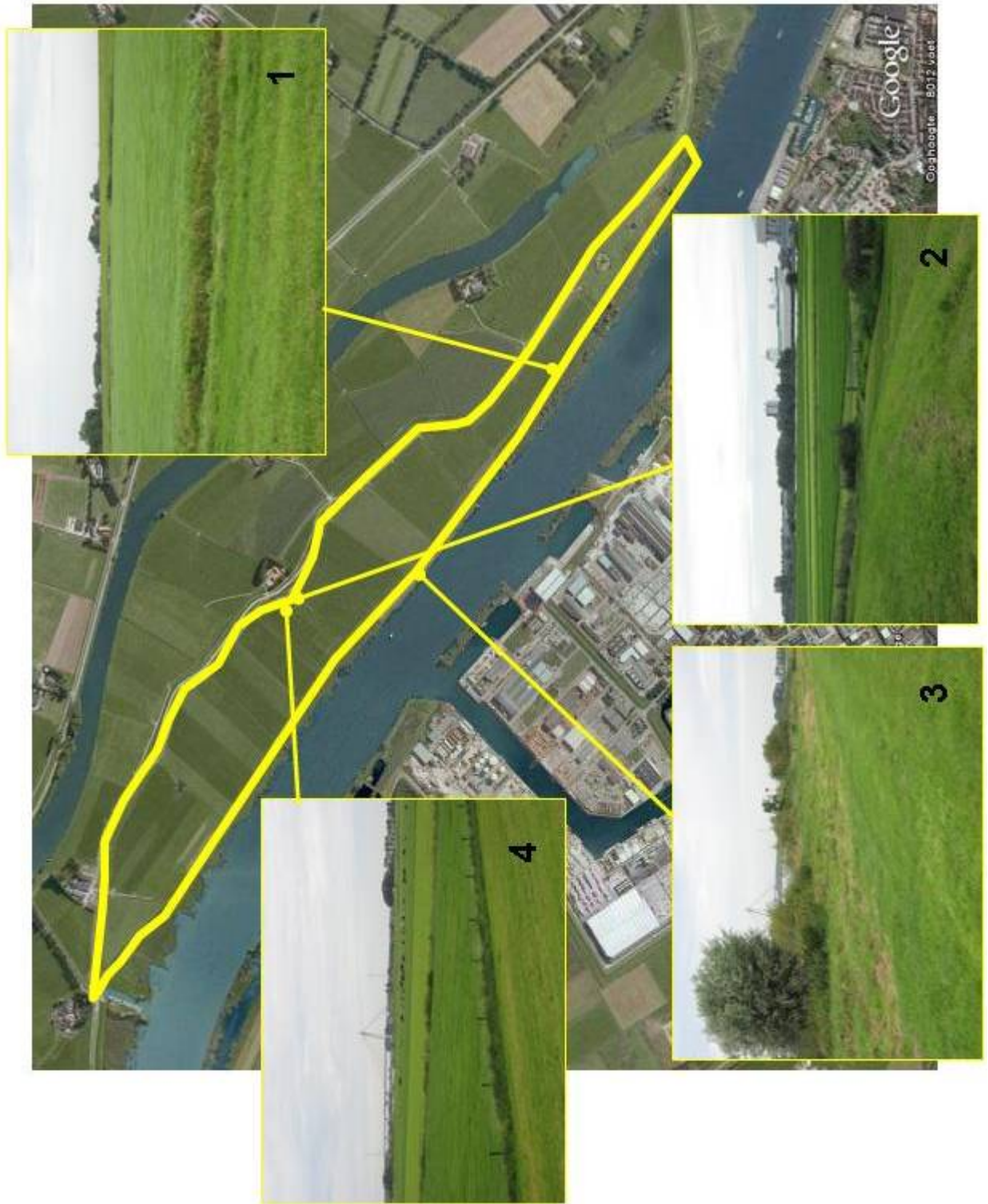
De voorkomende habitats en soorten zijn deels ontwikkeld als gevolg van de landschapsvormende processen die in het verleden hebben plaats gevonden en nu niet meer plaatsvinden. Zandige kalkrijke oeverwallen en rivierduinen worden afgewisseld met kleiige, vlakke stroomdalen. Het landschap wordt gekenmerkt door veel grasland en daartussen een kleinschalige afwisseling van landschapselementen, zoals kolken, hanken of strangen, bosschages, verspreide bomen en heggen, moerasstroken en rietzomen, zandoevers en stroomrichels en plaatselijk zand- en kleiwinplassen.

De IJssel verbindt een aantal natuurgebieden met elkaar: de natuurgebieden langs de rivieren, in de Gelderse Poort en bovenstreams langs de Rijn in het zuiden; de laagveenmoerassen van Noordwest Overijssel in het noorden; de Randmeren en het Ketelmeer met aansluiting op het IJsselmeer in het westen (bron: <http://www.synbiosys.alterra.nl>).

Polder de Pijperstaart

In Figuur 1 staat de ligging van het plangebied ten opzichte de uiterwaarden IJssel weergegeven. In de legenda staat aangegeven welke onderdelen zijn aangewezen onder de Vogelrichtlijn en/of zijn aangemeld onder de Habitatrichtlijn.

Op de noordoever van de IJssel ter hoogte van het plangebied ligt de 78,9 hectare grote polder 'De Pijperstaart'. Deze relatief kleine polder bestaat geheel uit agrarische graslanden ingesloten tussen de winterdijk en de IJssel. Tussen de zomerdijk en de IJssel is op veel plaatsen een ruigte aanwezig, met onder andere riet en wilg. Aan de andere zijde van de winterdijk ligt een ongeveer even grote polder die grens aan het Noord-diep en de N765. Deze gebieden samen heten 'De Pijper'.

Figuur 2: Fotocollage van Polder de Pijperstaart (bron ondergrond: Google Earth).

Vogelrichtlijn

De Polder de Pijperstaart is in haar geheel aangewezen onder de Vogelrichtlijn en slechts een klein deel aangemeld onder de Habitatrichtlijn (zie Figuur 1)

In het meest oostelijke deel van de polder ligt een klein moerasbosje en een fraai dotterbloemgrasland (Hazelhorst & Heinen, 2001).

Uit het Natuurgebiedsplan Overijssel blijkt dat het gebied grotendeels een functie heeft voor weidevogels. Zo zijn er broedgevallen van Grutto, Tureluur en Zomertaling bekend in het gebied. De waarde voor weidevogels kan nog verder ontwikkeld worden door laat te maaien en de waterstand te verhogen. Een klein deel van het gebied bestaat uit overjarig rietland, met broedgevallen van bijvoorbeeld Rietzanger (Uit: Natuurgebiedsplan Overijssel 2007 & 2008). De polder is niet van belang voor vogelsoorten die zich kwalificeren als broedvogel voor het N2000-gebied Uiterwaarden IJssel, te weten Porseleinhoen, Aalscholver, Kwartelkoning, Zwarte stern en IJsvogel.

De waarde van het gebied voor het N2000-gebied Uiterwaarden IJssel moet derhalve vooral worden gezocht voor ganzen, zwanen, eenden en steltlopers die de polder gedurende de winterperiode gebruiken als foerageer- of rustgebied.

In onderstaande tabel 1 is een overzicht gegeven van de te verwachten trekvogels en wintergasten die opgenomen zijn als begrenzendende of kwalificerende soort voor het N2000-gebied Uiterwaarden IJssel en die verwacht kunnen worden in de polder de Pijperstaart.

Ook is weergegeven wanneer deze soorten aanwezig zijn. De gegevens zijn mede gebaseerd op telgegevens van het SOVON (Van Roomen *et al.* 2000 & 2002 en Koffijberg *et al.* 1997).

Tabel 1 Lijst van trekvogels en wintergasten met een status als begrenzendende of kwalificerende soort in Vogelrichtlijngebied IJssel, die in de uiterwaardenomgeving van het bedrijventerrein in redelijke aantallen aanwezig kunnen zijn. Ook is de periode van aanwezigheid aangegeven.

Soort	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr
kleine zwaan									
wilde zwaan									
grauwe gans									
kolgans									
smient									
tafeleend									
kuifeend									
slobeend									
meerkoet									
kievit									

Uit de tabel is af te leiden dat de kwalificerende soorten in de periode april-augustus/september niet tot nauwelijks aanwezig zijn, broedgevallen daargelaten. Grauwe gans, Kuifeend, Slobeend en Meerkoet zijn jaarrond aanwezig omdat het ook broedvogelsoorten betreft, maar de zomeraantallen liggen echter beduidend lager dan de aantallen buiten het broedseizoen.

Om de waarde van de polder beter in beeld te krijgen zijn verspreidingsgegevens opgevraagd van kwalificerende vogelsoorten die in de winterperiode in en rond de polder de Pijperstaart voorkomen. Als onderzoeksgebied is het gebied tussen de N765 en het bedrijventerrein genomen. In dit gebied worden jaarlijks tellingen uitgevoerd door vrijwilligers, onder verantwoordelijkheid van het SOVON en de Provincie Overijssel. De tellingen worden in het winterhalfjaar (september t/m april) maandelijks verzameld. Er zijn gegevens gebruikt van twaalf seizoenen, lopend van 1995/1996 t/m 2006/2007. Dit betekent dat het gebied in deze periode 96 keer bezocht is. Deze telinspanning kan beschouwd worden als een betrouwbare steekproef en aangenomen is dat de tellingen een reëel beeld opleveren van de verspreiding van watervogels in de polder gedurende de laatste twaalf jaren.

Op de kaarten in bijlage IV zijn alle waarnemingen opgenomen van soorten die kwalificerend zijn voor het besproken N2000-gebied en die in de periode 1995/1996 t/m 2006/2007 tijdens de wintertellingen in het onderzoeksgebied zijn vastgesteld. Dit heeft verspreidingsgegevens opgeleverd voor de volgende negen soorten: Kleine zwaan, Wilde zwaan, Kolgans, Grauwe gans, Scholekster, Smient, Kievit, Grutto en Wulp. Er worden in bijlage IV kaarten gepresenteerd waarin de gegevens zijn gerangschikt in de volgende perioden 1995-2000, 2000-2005 en 2005-2007.

Uit deze gegevens blijkt dat de polder de Pijperstaart alleen gebruikt wordt door relatief lage aantallen wintergasten, zeker in vergelijking tot overige gebieden in de omgeving; o.a. Zuidwaard, Vossenwaard, het Kamereiland, Polder Kamperveen, Polder Dronthen (o.a. Koffijberg et al, 1997 en Gerritsen, 1997). Deze gebieden liggen gunstiger ten opzichte van (rustig) open water dat ganzen, zwanen en eenden als slaap- en drinkplaats gebruiken. In de omgeving zijn het Zwarte water en Vossemeer de belangrijkste locaties hiervoor, zie Figuur 3.

Bovendien zijn de gebieden in de omgeving veel meer 'open en wijds' in vergelijking tot de Pijperstaart. Deze polder is relatief klein met een duidelijke begrenzingen: door de winterdijk aan de noordzijde de ruige begroeiing langs de IJssel, zie Figuur 2.

Het in de weide omgeving aanwezige polderlandschap bestaat voor een groot deel uit agrarische graslanden met verspreid liggende boerderijen op terpen. De gebieden wordt doorsneden door enkele wegen die vrijwel uitsluitend dienen als ontsluiting voor de bewoners, enkele grotere wegen, zoals de N50 en N765.

Figuur 3: Belangrijke foerageer- en rustgebieden (gele arcering) voor Grauwe gans, Kolgans Kleine zwaan en Wilde zwaan in de directe omgeving van Polder de Pijperstaart (rode omlijning). (naar Koffijberg et al, 1997 en Gerritsen, 1997)

Habitatrichtlijn

De noordoever van de IJssel is ook aangemeld als Habitatrichtlijngebied. Zoals uit Figuur 1 blijkt, betreft het een smalle strook. Het gaat hierbij om (maximaal) twee habitattypen; H3260 'Beken en rivieren met waterplanten' en H6430 'Ruigten en zomen'. Habitatype 3260 komt voor in de betrekkelijk luwe delen van de rivier, zoals tussen de kribvakken. Volgens het 'Ontwerpbesluit Uiterwaarden IJssel'² komt dit habitatype voor in de kribvakken in het gebied tussen Zwolle en de IJsselmonding.

Bloemrijke moerasruigten (H6430) komen in Nederland vrij algemeen voor, vooral als zoom langs allerlei voedselrijke wateren, zoals de IJssel. In het N2000-gebied komt het

² Ontwerpbesluit Uiterwaarden IJssel, Natura 2000 gebied 38, september 2008

lokaal voor in moerassige laagten, natuurontwikkelingsgebieden en nabij de IJsselmonding².

Volgens de verspreidingskaarten van de habitattypen op de website van het ministerie van LNV kunnen voorts het habitatype H6510 en H3150 voorkomen in de omringing van Haatland, echter de lokale omstandigheden in het Habitatrichtlijngebied zijn niet geschikt voor deze twee typen. Het gebied betreft een smalle strook langs de IJssel die direct onder invloed van de IJssel staat en kan derhalve worden beschreven als zeer dynamisch en voedselrijk.

In de wijde omgeving van Kampen zijn geen waarnemingen van Kamsalamander en Bever bekend. In de omgeving van het bedrijventerrein is ook geen geschikte habitat aanwezig voor deze soorten.

Van de kwalificerende vissoorten Rivierdonderpad, Bittervoorn, Grote modderkruiper en Kleine modderkruiper zijn waarnemingen bekend uit de IJssel in de omgeving van Kampen of uit het Noorddiep (Crombaghs et al, 2002).

Zuidelijke oever van de IJssel

Uit Figuur 1 blijkt voorts dat de zuidelijke oever van de IJssel ter hoogte van de Haatlandhaven aangewezen is als Vogelrichtlijngebied. Het betreft een strook van minder dan 100 meter breed vanaf de Haatlandhaven tot aan de monding van de Zuiderzeehaven. Ter hoogte van de Haatlandhaven bestaat het gebied uit een lage ruigte met onder andere riet. Op open plaatsen zijn droogvallende slikken aanwezig welke vooral door steltlopers gebruikt kunnen worden als foerageergebied. Meer richting het noordwesten toe, nog voorbij de Riolwaterzuivering (ongeveer 500 meter), verandert de aanwezige vegetatie in een dikke (overjarige) rietkraag met daartussen open water.

Er zijn gegevens opgevraagd van kwalificerende en Rode Lijst broedvogelsoorten binnen het onderzoeksgebied. Deze zijn in bijlage IV weergegeven. Hierin zijn alle waarnemingen in de periode 1998 tot 2002 opgenomen.

Uit de gegevens blijkt dat op meer dan 800 meter ten noordwesten van de Haatlandhaven in het een broedgeval van Grote karekiet bekend is (in 1998). Vanaf ongeveer 500 meter ten noordwesten van de Haatlandhaven tot de monding van de Zuiderzeehaven is in de oeverzone van de IJssel geschikt habitat voor deze soort aanwezig: dik, overjarig riet langs open water.

Dichterbij het bedrijventerrein ontbreekt geschikt broedhabitat voor de Grote karekiet. Hier is de oeverzone vooral geschikt voor niet kwalificerende broedvogels (o.a. Kleine karekiet en Rietzanger), (overwinterende) steltlopers en doortrekkers.

3.3 Instandhoudingsdoelstellingen

De staat van instandhouding van soorten, habitats en hun instandhoudingdoelen zijn weergegeven in het ontwerpbesluit (Ministerie van LNV 2008). De instandhoudingdoelstellingen behelzen het in stand houden van een duurzame populatie van een specifieke soort of habitat. Dit is voor elk N2000-gebied in aantal broedparen (bij broedvogels) of individuen (bij overwinterende vogels) vastgelegd. De doelstellingen kunnen bijvoorbeeld worden behaald door behoud, verbetering of vergroting van het biotoop waarin de soort voorkomt.

Er kan onderscheid gemaakt worden in 'algemene doelen', 'kernopgaven', 'vogelsoorten' en 'complementaire doelen'. 'Habitattypen' en soorten van de Habitatrichtlijn worden als complementaire doelen beoordeeld.

Algemene doelen

Algemene doelen zijn geformuleerd voor alle N2000-gebieden en hebben betrekking op behoud van de bijdrage aan de biologische diversiteit en de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie. Tevens het behoud van de ecologische en ruimtelijke samenhang van het Natura 2000 netwerk

zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie, behoud van de natuurlijke kenmerken en behoud van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingdoelstellingen zijn geformuleerd.

Kernopgaven

Ten behoeve van de formulering van de doelen op landelijk en op gebiedsniveau zijn per landschap kernopgaven geformuleerd. Elk gebied heeft één of meer kernopgaven toebedeeld gekregen. Elk Natura 2000-landschap én elk N2000-gebied levert nu en op termijn een eigen specifieke bijdrage aan de instandhouding van de biodiversiteit van de Europese Unie. De kernopgaven zijn geformuleerd op basis van de bijdragen, de belangrijkste verbeteropgaven, de aangewezen habitattypen en soorten. De toedeling van de kernopgaven geeft aan welke gebieden de relatief grootste bijdrage leveren voor de realisering van bepaalde landelijke doelen.

Voor 'Uiterwaarden IJssel' zijn de volgende kernopgaven gesteld:

- Behoud beken en rivieren met waterplanten (grote fonteinkruiden);
- Behoud en uitbreiding van meren met Krabbescheer en fonteinkruiden, in de vorm van strangen, in het bijzonder herstel van krabbescheerbegroeiingen, ook als broedbiotoop van Zwarte stern;
- Vochtige alluviale bossen (zachthoutoibossen en essen-iepenbossen) uitbreiden mede ten behoeve van Bever;
- Herstel glanshaver- en vossenstaartheooilanden (Grote vossenstaart) en blauwgraslanden;
- Behoud voldoende slaapplaatsen- en foerageerterrein voor ganzen, kleine zwanen, wilde zwanen en smienten;
- Behoud en uitbreiding areaal van plasdras-situaties en ondiep water voor eenden, Kwartelkoning, Porseleinhoen en steltlopers;
- Kwaliteitsverbetering en uitbreiding van stroomdalgraslanden, glanshaver- en vossenstaartheooilanden (Glanshaver);
- Ontwikkeling droge hardhoutoibossen door het creëren van een groter oppervlakte en kwaliteitsverbetering.

De kernopgaven zijn verwerkt in de instandhoudingsdoelen voor de 'Uiterwaarden IJssel'.

Vogelsoorten

'Uiterwaarden IJssel' is een belangrijk broedgebied voor soorten van natte, ruige graslanden (Porseleinhoen, Kwartelkoning) en drijvende waterplantenvegetaties (Zwarte stern). Het is daarnaast van enig belang voor soorten van bosrijke watergebieden met voldoende vis (Aalscholver, IJsvogel). Ook is het gebied belangrijk als rust- en foerageergebied voor Aalscholver, Kleine zwaan, Wilde zwaan, Kolgans, Smient, Slobeend, Tafeleend, Nonnetje, Meerkoet, Kievit, Grutto en Reuzenster en van belang voor Fuut, Grauwe gans, Krakeend, Wintertaling, Wilde eend, Pijlstaart, Kuifeend, Scholekster en Tureluur. Voor de Wilde zwaan, Kolgans, Kievit en de Grutto is het één van de belangrijkste gebieden in Nederland (bron: <http://www.synbiosys.alterra.nl/>).

Voor het N2000-gebied 'Uiterwaarden IJssel' zijn totaal 28³ vogelsoorten aangewezen als broedvogel en niet-broedvogel (bijlage V). Een overzicht van de kwalificerende vogelsoorten wordt gegeven in Tabel 2.

Voor de meeste vogelsoorten van 'Uiterwaarden IJssel' geldt een instandhoudingdoelstelling 'behoud omvang en kwaliteit leefgebied'. Voor de broedvogelsoorten Porseleinhoen en Kwartelkoning geldt als doelstelling 'uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied' (zie bijlage I).

³ Aalscholver is de enige soort waarvoor het gebied van belang is zowel als foerageer- als broedgebied.

Tabel 2: Kwalificerende vogelsoorten van 'Uiterwaarden IJssel'.

Niet broedvogel	Broedvogel
Fuut	Aalscholver
Kuifeend	Porseleinhoen
Aalscholver	Kwartelkoning
Kleine zwaan	Zwarte stern
Wilde zwaan	IJsvogel
Kolgans	
Grauwe gans	
Smient	
Krakeend	
Wintertaling	
Wilde eend	
Pijlstaart	
Slobeend	
Nonnetje	
Meerkoet	
Scholekster	
Kievit	
Grutto	
Wulp	
Tureluur	
Tafeleend	

Habitats en soorten

In Tabel 3 is een overzicht gegeven van belangrijke habitattypen en -soorten die in het N2000-gebied 'Uiterwaarden IJssel' aanwezig zijn.

Tabel 3: Overzicht van habitattypen en -soorten in N2000-gebied 'Uiterwaarden IJssel'.

1); dit type/deze soort valt onder 'complementaire doelen'.

Habitattypen	
Code	Habitatype
H3150 ¹	Meren met Krabbescheer en fonteinkruiden
H3260	Beken en rivieren met waterplanten
H3270 ¹	Slikkige rivieroeveren
H6120 ¹	Stroomdalgraslanden
H6430	Ruigten en zomen
H6510	Glanshaver- en vossenstaartheuvels
H91E0 ¹	Vochtige alluviale bossen
H91F0 ¹	Droge hardhoutoibossen
Habitatrichtlijnsoorten	
Soortnummer	Soort
H1134	Bittervoorn
H1145 ¹	Grote modderkruiper
H1149	Kleine modderkruiper
H1163	Rivierdonderpad
H1166 ¹	Kamsalamander
H1337 ¹	Bever

Complementaire doelen

Nieuw in de aanwijzingsbesluiten is dat aanvullend aan de instandhoudingdoelstellingen van vogels in Vogelrichtlijngebieden, complementaire doelen gesteld kunnen worden die afgeleid zijn uit de beschermde waarden van het Habitatrichtlijngebied (artikel 10a, derde lid Natuurbeschermingswet).

Complementaire doelen zijn geformuleerd voor soorten en habitattypen met een matig tot zeer ongunstige staat van instandhouding.

Voor de habitattypen is het instandhoudingdoel 'uitbreiding oppervlakte en verbetering van de kwaliteit'.

Voor Grote modderkruiper is het doel 'uitbreiding verspreiding, omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie'. Ten aanzien van Kamsalamander is het instandhoudingdoel 'uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding verspreiding en populatie' en voor Bever is het doel geformuleerd als 'uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie'. De doelen zijn geformuleerd voor het gedeelte van het Vogelrichtlijngebied waar de soort of het habitatype in belangrijke mate aanwezig is.

4 VERSTORENDE EN SCHADELIJKE EFFECTEN

4.1 Inleiding

In een toetsing van de Natuurbeschermingswet dient beschreven te worden welke aspecten mogelijk versturende en schadelijke effecten kunnen hebben op de kwalificerende soorten en habitats van het N2000-gebied.

Algemene voorbeelden van mogelijke versturende en schadelijke effecten zijn:

- oppervlakteverlies;
- chemische effecten zoals uitstoot van schadelijke stoffen;
- fysieke effecten zoals wijziging van grondwaterstanden of -stromen, en vernietiging van geomorfologie;
- versturende effecten zoals geluidsbelasting, lichthinder en bewegingsverstoring;
- verkeerd en/of geen beheer of onderhoud.

Zoals reeds eerder aan de orde is gekomen heeft het bestemmingsplan een conserverend karakter en derhalve wordt bij de beoordeling in deze voortoets gekeken naar de effecten tijdens de gebruiksfase van het bedrijventerrein en spitst de beoordeling zich toe op de effecten van het 'bestaand gebruik' van het bedrijventerrein. De vigerende bestemmingsplannen zijn (ruim) voor de inwerkingtreding van de gewijzigde Natuurbeschermingswet (1 oktober 2005) vastgesteld en sedertdien niet wezenlijk veranderd.

Of schadelijke effecten daadwerkelijk kunnen optreden hangt af van de aard en reikwijdte van de ingrepen/ activiteiten aan de ene kant en anderzijds van de gevoeligheid van kwalificerende soorten en habitats hiervoor. Beide aspecten moeten dus in beeld gebracht worden.

Onderstaand wordt nader ingegaan op de specifieke activiteiten en ontwikkelingen op het bedrijventerrein en mogelijke effecten hiervan op het N2000-gebied 'Uiterwaarden IJssel'. In hoofdstuk 3 zijn de instandhoudingsdoelstellingen van de kwalificerende soorten en habitats besproken.

4.2 Effectenindicator Ministerie van LNV

Met behulp van de effectenindicator zoals beschikbaar op de website van het Ministerie van LNV, kan een verkenning worden uitgevoerd naar kansen op mogelijke significante effecten. De effectenindicator geeft informatie over de gevoeligheid van soorten en habitattypen voor de meest voorkomende storende factoren, gebaseerd op absolute getallen voor biotische randvoorwaarden en kennis van ruimtelijke randvoorwaarden. In bijlage III zijn de resultaten van de effectenindicator opgenomen van N2000-gebied Uiterwaarden IJssel.

Uit bijlage III valt af te leiden dat de meeste kwalificerende habitattypen en soorten voor een groot aantal storingsfactoren 'gevoelig' tot 'zeer gevoelig' kunnen zijn. Veel verstoringfactoren zijn alleen schadelijk indien zij binnen het N2000-gebied zelf plaatsvinden en de habitats of soorten direct aantasten, zoals betreding (Nr. 15). Ook de kwalificerende vogelsoorten zijn gevoelig voor een de meeste verstoringen, waarbij de nadruk ligt bij verstoring door geluid en door mensen.

Op voorhand kunnen echter een groot aantal storingsfactoren worden uitgesloten, omdat zij met zekerheid niet zullen optreden als gevolg van activiteiten of plannen binnen het bestemmingsplangebied.

4.3 Mogelijke effecten en effectbeoordeling

De zone tussen het bedrijventerrein Haatland en de polder de Pijperstaart is ongeveer 200 meter en bestaat voornamelijk uit open water (IJssel). De IJssel zelf valt niet onder het N2000-gebied. In het noordwesten grenst het bedrijventerrein aan het N2000-gebied.

Directe schadelijke effecten zoals oppervlakteverlies, versnippering en habitatvernietiging van het N2000-gebied zijn (logischerwijs) niet aan de orde, aangezien het bedrijventerrein buiten de begrenzing van het N2000-gebied is gelegen en het bestemmingsplan een conserverend karakter heeft.

In de onderhavige situatie zullen eventuele schadelijke effecten voornamelijk veroorzaakt kunnen worden door:

- 1) verstoring door geluid;
- 2) verstoring door licht;
- 3) uitstoot van verzurende en vermestende stoffen;

Op basis voorgaande en de beschrijving uit paragraaf 3.2 kan op voorhand gesteld worden dat het bedrijventerrein geen negatieve invloed uitoefent op de (complementaire) instandhoudingdoelen van de kwalificerende habitatrichtlijnsoorten. Er is zijn geen geschikte habitats aanwezig voor Kamsalamander en Bever. De kwalificerende vissoorten zijn niet gevoelig voor de verstoringen vanuit het bedrijventerrein. Vissen zijn onder andere gevoelig voor (grootschalige) koelwaterlozingen door het optreden van een thermische barrière en een risico van directe sterfte door inzuiging.

Ad 1 Geluidverstoring

In de huidige situatie ligt polder de Pijperstaart en de zuidelijke oever van de IJssel voor een groot deel binnen de geluidszone van het bedrijventerrein (de zogenaamde 50 dB(A) contour). Vanuit de literatuur zijn drempelwaarden voor geluidsverstoring bekend die variëren van 40-45 dB(A) voor gevoelige vogelwaarden. Concreet betekent dit, dat de onder de Vogelrichtlijn aangewezen gebieden binnen de beïnvloedingsfeer van het bedrijventerrein liggen.

Het bedrijventerrein Haatland heeft sinds de jaren '50 haar vorm gekregen. De bestemmingsplannen en dan met name de delen die dicht aan het N2000-gebied zijn gelegen zijn het oudst (tot 1967).

Concreet betekent dit dat in de huidige ornithologische waarden gebaseerd zijn op een situatie waarin de aanwezigheid van het bedrijventerrein is meegenomen. De gebieden erom heen hebben zich gekwalificeerd als Vogelrichtlijngebied toen het bedrijventerrein reeds lange tijd aanwezig was. Ook de instandhoudingsdoelen zijn gebaseerd op een situatie met bedrijventerrein.

Zoals aangegeven is het bestemmingsplan conserverend van aard. Voor geluid betekent dit dat de huidige situatie gehandhaafd blijft. Het bestemmingsplan geeft geen ruimte meer voor het verder toenemen van de geluidsverstoring in het N2000-gebied. In de huidige situatie is de volledige geluidsruijme vanuit het bestemmingsplan opgevuld ten noorden van het bedrijventerrein. Deze situatie doet zich reeds voor sinds voor 1 oktober 2005, de datum van inwerkingtreding van de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998.

Uit voorgaande wordt geconcludeerd dat de omringende delen van het N2000-gebied binnen de beïnvloedingsfeer van het bedrijventerrein liggen. Derhalve dient te worden bepaald of dit bestaand gebruik leidt tot (significant) negatieve effecten ten aanzien van de instandhoudingsdoelen van de Uiterwaarden IJssel.

Een opmerking hierbij is dat de polder langs de druk bevaren IJssel ligt, wat ook voor verstoring door geluid, beweging en golfslag met zich meebrengt. Een voorbij varend schip overstemd het geluid van het industrieterrein en daarmee ook de verstoring vanuit dit gebied.

Verstoring door geluid bij vogels

In onderzoeken naar geluidshinder bij vogels wordt het geluidsniveau waarbij de dichtheid aan broedparen met 1% afneemt als drempelwaarde gehanteerd. Deze drempelwaarde blijkt per soort te verschillen, waarbij ook het type habitat een rol speelt. De drempelwaarde ligt bij bosvogels lager dan bij weide- en heidevogels, vanwege de open ruimte waarin weide- en heidevogels leven. Weide- en heidevogels zijn vergelijkbaar met zeevogels gelet op deze open habitats. Zeevogels zullen minder gevoelig zijn voor geluid dan weide- en heidevogels, vanwege het constante achtergrondgeluid van wind en golfslagbewegingen. In een onderzoek naar de impact van het aanleggen en gebruik van een snelweg (Hirvonen, 2001) is voor waadvogels een drempelwaarde van 56 dB (A) aangetoond.

Uit een studie naar wegverkeer en geluid komt naar voren dat de gemiddelde broedvogel in open gebied verstoord wordt vanaf 47 dB(A), voor de meest gevoelige soort (Grutto) wordt 43 dB(A) als drempelwaarde aangehouden (Reijnen et al., 1997). Deze geluidscontour wordt algemeen gebruikt als grenswaarde bij de bepaling van geluidseffecten op broedvogels.

Voor de Grutto, de indicatorsoort van weidevogels, is de drempelwaarde 45 dB(A), waarbij de geluidsbronnen weg- en railverkeer zijn. Boven deze geluidsbelasting neemt het aantal vogels geleidelijk af en bij een belasting van 60 dB(A) is ongeveer de helft van het aantal Grutto's verdwenen en bij 70 dB(A) zelfs 90% (Waterman et al, 2002). Voor industrielawaai zijn geen drempelwaarden bekend.

Onderzoek heeft uitgewezen dat het effect van verstoring door werkzaamheden groot is in rustige gebieden. In gebieden waar veel activiteiten plaatsvinden, treedt waarschijnlijk gewenning op (Smit, 2004).

Naast externe factoren is de mate waarin vogels verstoord worden afhankelijk van een aantal andere factoren, waaronder de verstoring gevoeligheid van de soort. Grote vogelsoorten (aalscholver, lepelaar, wilde eend) blijken schuwer te zijn dan kleine soorten (strandlopers). Onder de steltlopers is de Scholekster het meest tolerant en de Wulp het meest storsingsgevoelig, Rotganzen zijn nog gevoeliger (Spaans et al, 1996). De verstoring gevoeligheid van soorten wordt beïnvloed door het weer, de grootte van de groep en de verstoringdruk in een bepaald gebied. In gebieden met weinig verstoring, zijn vogels eerder verstoord dan in gebieden met meer verstoring (bijvoorbeeld agrarische gebieden). Tenslotte zijn foeragerende vogels toleranter voor verstoring door geluid dan broedvogels.

Over het algemeen wordt geadviseerd de 43 dB(A) geluidsbelastingcontour te gebruiken als drempelwaarde (uit van Reijnen e.a, 1997 & Tulp e.a. (2002). Als ondergrens wordt vaak de 40 dB(A) geluidsbelastingcontour gehanteerd. Dit is de grenswaarde voor stiltegebieden in Nederland en komt in veel (natuur)gebieden binnen Nederland overeen met het achtergrondniveau.

In paragraaf 3.2 wordt de omgeving van het bedrijventerrein verdeeld in polder 'De Pijperstaart' en de 'Zuidelijke oever van de IJssel'. Deze indeling zal in het vervolg van deze rapportage steeds worden toegepast.

Polder de Pijperstaart

In paragraaf 3.2 wordt voorts geconcludeerd dat de polder 'De Pijperstaart' alleen van belang is voor lage aantallen ganzen, zwanen, eenden en steltlopers die de polder gedurende de winterperiode gebruiken als foerageer- of rustgebied. Dit wordt veroorzaakt door het kleinschalige karakter van de polder, de aanwezige begrenzingen in de vorm van de ruigte op de oever van de IJssel, de winterdijk en de grote afstand tot de in de omgeving aanwezige slaapplekken.

In bijlage IV zijn alle telgegevens gedurende de periode 1995 tot 2007 opgenomen. Met behulp van deze getallen kunnen de seizoensgemiddelde waarden in het onderzoeksgebied worden uitgerekend. Het onderzoeksgebied betreft polder De Pijper (waarvan de Pijperstaart een onderdeel uitmaakt, zie bijlage IV). In Tabel 4 staan de

seizoensgemiddelde waarden weergegeven, als ook de instandhoudingsdoelen van de waargenomen soorten.

Tabel 4: Seizoensgemiddelde aantallen kwalificerende vogelsoorten en hun instandhoudingsdoelen.

Soort	seizoensgemiddelde 1995 - 2007	instandhoudingsdoel	%
Grauwe gans	2,6	2600	0,1%
Grutto	0,5	490	0,1%
Kievit	8,8	3400	0,3%
Kleine zwaan	0,6	70	0,8%
Kolgans	163,0	16700	1,0%
Scholekster	1,4	210	0,7%
Smient	8,5	8300	0,1%
Wilde zwaan	0,1	30	0,5%
Wulp	2,0	230	0,9%

Een groot aantal soorten komt niet voor in het onderzoeksgebied of in aantallen lager dan 0,5% van het instandhoudingsdoel. Van deze soorten wordt gesteld dat deze in statistisch gezien dermate lage aantallen voorkomen dat met zekerheid kan worden gesteld dat het bedrijventerrein geen negatieve effecten zal veroorzaken.

De overige soorten komen met minimaal 0,5% van het instandhoudingsdoel voor. Deze worden hieronder kort besproken.

Kleine zwaan en Wilde zwaan.

Deze soorten werden incidenteel en in zeer lage aantallen waargenomen in het onderzoeksgebied. Uit bijlage IV blijkt dat de waarnemingen van deze soorten dateren uit de periode 1995 tot 2000: voor beide soorten is dat het seizoen 1996-1997. Tijdens alle andere tellingen is deze soort niet waargenomen.

Beide vogelsoorten vertonen een dalende trend in het hele N2000-gebied Uiterwaarden IJssel ten opzichte van deze periode (SOVON & CBS, 2005, zie Figuur 4). Aangezien deze soorten al jaren niet meer waargenomen worden en de instandhoudingsdoelen van deze soorten gericht zijn op behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied van deze soorten, mag worden geconcludeerd dat het bedrijventerrein hier geen negatief effect op uitoefent. De polder de Pijperstaart beschikt in de huidige situatie nog steeds over de kwaliteit voor lage aantallen foeragerende en rustende exemplaren van Kleine zwaan en Wilde zwaan.

Scholekster

De waarde in Tabel 4 is gebaseerd op één waarneming in maart 1999. Tijdens de overige tellingen zijn geen waarnemingen gedaan. De Scholekster vertoont sinds deze waarnemingen een ongeveer gelijkblijvende trend (SOVON & CBS, 2005, zie Figuur 4). Tenslotte is de Scholekster geen geluidsgevoelige soort, maar juist een meer tolerante vogelsoort.

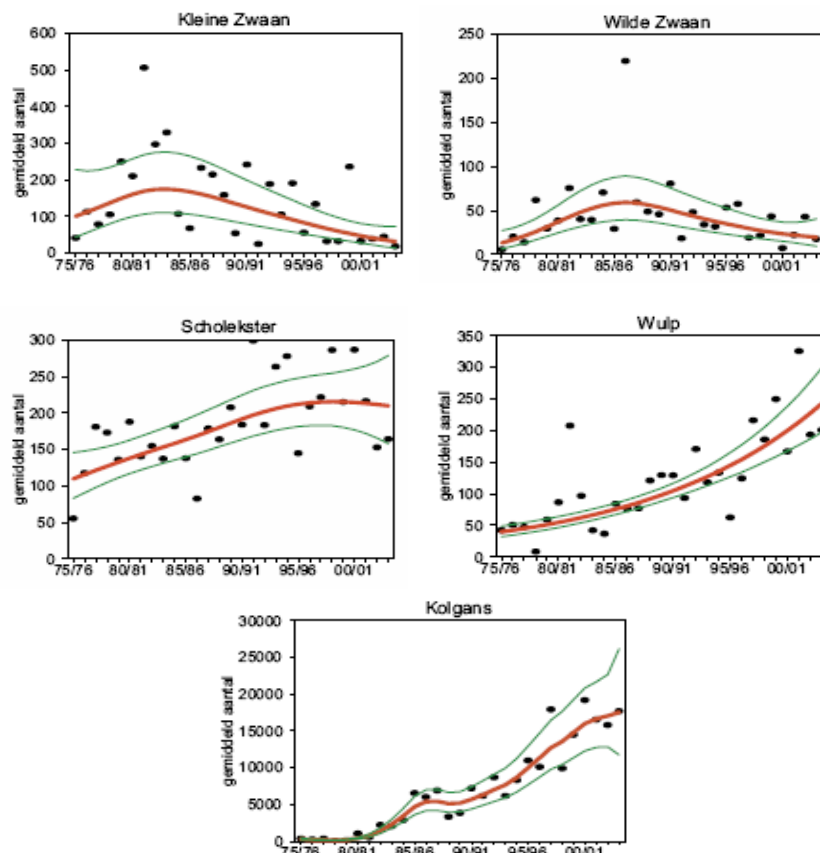
Aangezien het instandhoudingsdoel van deze soort gericht is op behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied soort, mag worden geconcludeerd dat het bedrijventerrein hier geen negatief effect op uitoefent. De polder de Pijperstaart beschikt in de huidige situatie nog steeds over de kwaliteit voor lage aantallen foeragerende en rustende Scholeksters.

Wulp

Ook deze soort wordt slechts incidenteel waargenomen binnen het onderzoeksgebied. De waarde in Tabel 4 is gebaseerd op vier waarnemingen, verspreid over het onderzoeksgebied en de telperiode. De Wulp vertoont al jaren een licht stijgende trend (SOVON & CBS, 2005, zie Figuur 4). Aangezien het instandhoudingsdoel van deze soort gericht is op behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied, mag worden geconcludeerd dat het bedrijventerrein hier geen negatief effect op uitoefent. De polder de Pijperstaart beschikt in de huidige situatie nog steeds over de kwaliteit voor lage aantallen foeragerende en rustende Wulpen.

Kolgans

De Kolgans wordt binnen het onderzoeksgebied alleen aan de noordzijde van de winterdijk waargenomen en niet in de polder de Pijperstaart. De kolgans is de meest talrijke (kwalificerende) vogelsoort binnen het onderzoeksgebied. Incidenteel wordt deze soort in grote aantallen waargenomen, er zijn twee waarnemingen bekend van respectievelijk 5000 (december 2003) en 16.459 (november 1997) Kolganzen. De overige waarnemingen betreffen kleine aantallen. Het is echter onbekend waar deze grote aantallen precies zijn waargenomen. Het lijkt onwaarschijnlijk dat dit in de polder de Pijperstaart, direct ten noorden van het bedrijventerrein is geweest, aangezien de meeste Kolganzen in het gebied ten noorden van de winterdijk worden waargenomen. De Kolgans vertoont al jaren een stijgende trend (SOVON & CBS, 2005, zie Figuur 4) binnen het N2000-gebied. Aangezien het instandhoudingsdoel van deze soort gericht is op behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied, mag worden geconcludeerd dat het bedrijventerrein hier geen negatief effect op uitoefent. De polder de Pijperstaart beschikt in de huidige situatie nog steeds over de kwaliteit voor foeragerende en rustende Kolganzen. Het is overigens waarschijnlijk dat de Kolganzen meer gebruik blijven maken van het gebied ten noorden van de winterdijk, in plaats van polder de Pijperstaart.

Figuur 4 Populatieontwikkeling van Kleine zwaan, Wilde zwaan, Scholekster, Wulp en Kolgans in de Uiterwaarden IJssel (SOVON & CBS, 2005)

Zuidelijke oever van de IJssel

Het gebied met de rietruigte en droogvallende slikken op de zuidelijke oever van de IJssel zijn alleen geschikt voor zeer lage aantallen foeragerende kwalificerende steltlopers (met name Wulp, Grutto, Kievit) en niet kwalificerende broedvogels. Gezien de ligging van dit gebied, direct tegen het bedrijventerrein aan, wordt dit gebied zeker door de bedrijvigheid in de directe omgeving verstoord.

Deze verstoring wordt echter gering ingeschat, aangezien:

- de aanwezige slikken slechts incidenteel droogvallen;
- het gebied alleen geschikt voor zeer lage aantallen foeragerende kwalificerende steltlopers (met name Wulp, Grutto, Kievit);
- de aanwezige vegetatie (riet en ruigte) de aanwezige vogelwaarden afschermt voor geluidsverstoring vanuit het bedrijventerrein;
- de voorbij varende schepen ook een versturende invloed op dit gebied hebben (geluid, beweging en golfslag), welke waarschijnlijk meer dominant is dan het geluid vanuit het bedrijventerrein.

Uit voorgaande wordt geconcludeerd dat er vanuit het bedrijventerrein Haatland een beperkte versturende invloed op het N2000-gebied Uiterwaarden IJssel te verwachten is. Echter de verstoorde gebieden zijn niet van een dergelijke kwaliteit dat er, ongeacht de aanwezigheid van het bedrijventerrein, significante aantallen ganzen, zwanen, eenden en steltlopers gedurende de winterperiode gebruiken zullen maken van deze gebieden als foerageer- of rustgebied.

Derhalve wordt het onwaarschijnlijk geacht dat het bedrijventerrein leidt tot significant negatieve effecten voor de instandhoudingsdoelen van de Uiterwaarden IJssel.

Ad 2 Lichtverstoring

Verstoring door licht kan in vanuit het bedrijventerrein optreden voor zowel broedende, foeragerende en overvliegende vogels. Vanuit de literatuur zijn er dosis-effectrelaties bekend voor broedvogels (o.a. Molenaar, 2000 en 2003). Als effectafstand voor broedvogels wordt 250 meter (in open gebied) aangehouden, zie Figuur 5.

Het bedrijventerrein Haatland heeft sinds de jaren '50 haar vorm gekregen. De bestemmingsplannen en dan met name de delen die dicht aan het N2000-gebied zijn gelegen zijn het oudst (tot 1967).

Concreet betekent dit dat in de huidige ornithologische waarden gebaseerd zijn op een situatie waarin de aanwezigheid van het bedrijventerrein is meegenomen. De gebieden erom heen hebben zich gekwalificeerd als Vogelrichtlijngebied toen het bedrijventerrein reeds lange tijd aanwezig was. Ook de instandhoudingsdoelen zijn gebaseerd op een situatie met bedrijventerrein.

Omdat het bestemmingsplan een conserverend karakter worden er geen grote veranderingen in de toekomst verwacht met grote gevolgen voor de lichtverstoring.

Uit bijlage IV blijkt dat er geen broedgevallen (periode 1998 - 2002) van kwalificerende broedvogels binnen de beïnvloede zone voorkomen. Bovendien zijn de kwalificerende soorten niet gevoelig voor verstoring door licht (zie bijlage II), waardoor negatieve effecten vooral direct grenzend aan het bedrijventerrein kunnen optreden. Hier ontbreekt het echter aan geschikt broedhabitat voor kwalificerende soorten.

Figuur 5 Beïnvloedingsgebied voor licht (illustratief)

Grondeleenden (o.a. Krakeend, Wintertaling, Pijlstaart) kunnen incidenteel 's nachts in zeer lage aantallen langs de noordoever binnen de beïnvloedingszone foerageren. Het is onwaarschijnlijk dat ze hierbij erbij worden gehinderd door (strooi)licht vanaf het bedrijventerrein, mede omdat ze niet gevoelig zijn voor verstoring door licht.

Tenslotte is het onwaarschijnlijk dat er boven het bedrijventerrein vaak een sterke hemelgloed aanwezig is. Een hemelgloed zou negatief kunnen werken op lokaal en regionaal trekkende vogels. In paragraaf 3.2 is echter geconcludeerd dat de polder de Pijperstaart van geringe waarde voor overwinterende ganzen, zwanen en steltlopers is. De belangrijkste foerageervluchten worden uitgevoerd tussen slaap-, drink- en foerageerplaats. Deze staan voor de omgeving van Kampen weergegeven in Figuur 3. Uit deze figuur kan worden afgeleid dat het bedrijventerrein niet onder een belangrijke route ligt. Bovendien worden de foerageervluchten over het algemeen overdag uitgevoerd, vanaf de ochtend- tot de avondschemering.

De IJssel is tenslotte een hoofdtrekroute voor ganzen, zwanen, eenden en steltlopers, waar een hemelgloed zoals gezegd een negatief effect op zou kunnen hebben. Naar verwachting valt de hemelgloed weg tegen de kernen van Kampen en IJsselmuiden (incl. glastuinbouwgebied in polder de Koekoek).

Uit voorgaande mag worden geconcludeerd dat in de huidige en toekomstige situatie geen negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van de Uiterwaarden IJssel te verwachten zijn ten gevolge van de activiteiten op het bedrijventerrein Haatland.

Om lichtuitstraling naar het N2000-gebied in de toekomst te verminderen kunnen in het bestemmingsplan bepalingen worden opgenomen die ervoor zorgen dat bijvoorbeeld nieuwe terrein- en straatverlichting wordt voorzien van armaturen die uitstraling van licht naar boven voorkomt. Andere mogelijkheden zijn beperkingen ten aanzien van grote verlichtte logo's die zichtbaar zijn vanaf de IJssel.

Licht & broedvogels

In de MER bestemming Maasvlakte II, bijlage licht (Royal Haskoning, 2007), wordt een dosiseffect relatie voor licht beschreven op basis van:

- een onderzoek naar de effecten van kunstlicht op broedvogels (grutto) (Molenaar, 2000);
- een onderzoek naar de effecten van kunstlicht op zoogdieren (Molenaar et al, 2003).

Op basis van deze onderzoeken wordt in dit MER een grenswaarde van 0,1 lux gehanteerd, in overeenstemming met de gemeten achtergrondwaarde in Molenaar et al (2003). Deze waarde wordt als een worstcase inschatting beschouwd (Royal Haskoning, 2007). Op circa 70 meter van de bron wordt de 0,1 lux grenswaarde gepasseerd voor straatverlichting (zie figuur 4.4 op pagina 28 van Royal Haskoning, 2007).

Uit het 'grutto-onderzoek' van Molenaar (2000) bleek dat licht (afkomstig van wegverlichting) een negatieve invloed kan hebben op de geschiktheid van een broedterrein (voor Grutto) over een afstand van enkele honderden meters (0 - 250 meter). In de zone 250 – 500 meter werd juist een toename vastgesteld (de grutto's schuiven als het ware op). In Royal Haskoning (2007) wordt een afstand van circa 70 meter voorspeld. Aan het feit dat deze afstanden liggen ver uit elkaar liggen, wordt in Royal Haskoning (2007) en Molenaar et al (2003) uitgebreid aandacht besteed. In deze voortoets wordt 250 meter als 'worstcase' inschatting aangehouden.

Ad 3 Verzuring en vermisting

Door het bedrijventerrein zal er in de omgeving een (geringe) verhoging optreden van de uitstoot van stoffen die geproduceerd worden door verbranding van fossiele brandstoffen (verwarming, verkeer etc) .

Een deel van deze stoffen kan een belasting opleveren voor beschermde soorten en habitats van het N2000-gebied. Dit geldt met name voor stikstofverbindingen die een verzurende en vermistende werking hebben. Vermisting als gevolg van depositie van stikstof kan leiden tot een verrijking van het ecosysteem. Daarnaast heeft de depositie van stikstof een verzurende werking. Het meest gevoelig voor stikstofdepositie zijn dan ook de plantengemeenschappen van de voedselarme milieus. Met name de habitats 'stroomdalgraslanden' en 'glashaver en vossenstaartheoïlanden' zijn hier gevoelig voor (zie Effectenindicator Bijlage III).

In Nederland is door allerlei oorzaken sprake van een hoge 'achtergronddepositie' van stikstofverbindingen. De landbouw, het verkeer, de industrie en natuurlijke processen zorgen ervoor dat er veel stikstofverbindingen in de lucht voorkomen en neerslaan.

Hieronder wordt een inzicht gegeven in de huidige achtergronddepositie in de directe omgeving van het bedrijventerrein Haatland en de mogelijke negatieve effecten getoetst aan de kritische depositiewaarden voor de aanwezige habitattypen.

In Tabel 5 staan de beschermde habitats van de Uiterwaarden IJssel weergegeven met hun zogenaamde kritische depositiewaarde. De kritische depositiewaarde is een getal dat weergeeft hoeveel stikstof en habitat 'kan verdragen', zonder dat de kwaliteit op termijn op achteruit gaat.

Uit deze tabel blijkt dat de meest kritische depositiewaarde in de omgeving van het bedrijventerrein >2.400 mol/ha/jaar is. Hierbij beperkt de analyse zich tot het deelgebied wat is aangemeld onder de Habitatrichtlijn en grenst aan de polder Pijperstaart. Dit gezien de ligging van de polder ten opzichte van het bedrijventerrein en de overwegend heersende windrichting in Nederland.

Via de website Grootchalige Concentratiekaarten Nederland van het Milieu en Natuur Planbureau⁴ is vervolgens bepaald of de achtergronddepositie rond het bedrijventerrein varieert van 1.700 tot 2.100 mol/ha/jaar en daarmee lager dat de meest kritische depositiewaarde van de aanwezige habitats.

⁴ <http://www.mnp.nl/nl/themasites/qcn/kaarten/index.html>

Tabel 5 De kritische depositiewaarden (Dobben & Hinsberg, 2008) van de beschermde habitats in de IJsseluiterwaarden

Habitattype	In omgeving aanwezig?	Kritische depositiewaarde (mol/ha/jaar)
H3260 Beken en rivieren met waterplanten	Ja	> 2.400
H3270 Slikkige rivieroever	Nee	> 2.400
H6120 Stroomdalgraslanden	Nee	1.250
H6430 Ruigten en zomen	Ja	> 2.400
H6510 Glanshaver- en vossenstaartheuvels	Nee	1.400 (subtype A) 1.540 (subtype B)
H91E0 Vochtige alluviale bossen	Nee	2.410 (subtype A) 2.000 (subtype B)
H91F0 Droge hardhoutoibossen	Nee	2.080
H3150 Meren met Krabbescheer en fonteinkruiden	Nee	2.100

* Zie paragraaf 3.2

Voor de gevoelige habitattypen H6120 en H6510 geldt een verbeteringsopgave in het N2000-gebied. De onder de Habitatrichtlijn aangemelde gebieden die onder invloed staan van het bedrijventerrein komen zijn ongeschikt als potentiële locatie, aangezien deze gebieden direct aan de IJssel zijn gelegen en daardoor gekenmerkt worden door een zeer hoge mate van dynamiek.

Uit voorgaande mag worden geconcludeerd dat in de huidige en toekomstige situatie geen negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van de Uiterwaarden IJssel te verwachten zijn ten gevolge van de activiteiten op het bedrijventerrein Haatland.

5 EINDCONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Situatie

De gemeente Kampen is bezig met de actualisatie van het bestemmingsplan voor het bedrijventerrein Haatland. Het bedrijventerrein grenst aan het N2000-gebied 'Uiterwaarden IJssel'. Voor dit terrein zijn op dit moment 10 bestemmingsplannen van kracht. De datum van vaststelling van deze plannen varieert van de jaren '50 tot in de jaren '90. Het nieuwe bestemmingsplan is overwegend conservatief van aard. Er is geen sprake van een uitbreiding van het bedrijventerrein of een grootschalige herstructurering waarbij andere (lees: grootschaligere) industrieën worden aangetrokken. De twee belangrijkste uitgangspunten voor het nieuwe bestemmingsplan ten aanzien van deze voortoets zijn dat er een milieuzonering toegepast wordt en dat de beschikbare geluidsruimte helemaal opgevuld is, een situatie die zich reeds voor 1 oktober 2005 voordoet.

In de onderhavige situatie zijn voor verstoring door geluid en licht en de depositie van verzurende en vermestende stoffen nader beschreven.

Conclusies

Het bedrijventerrein Haatland heeft sinds de jaren '50 haar vorm gekregen. Concreet betekent dit dat in de huidige ornithologische waarden gebaseerd zijn op een situatie waarin de aanwezigheid van het bedrijventerrein is meegenomen. De gebieden erom heen hebben zich gekwalificeerd als Vogelrichtlijngebied toen het bedrijventerrein reeds lange tijd aanwezig was. Ook de instandhoudingsdoelen zijn gebaseerd op een situatie met bedrijventerrein.

De omgeving van het bedrijventerrein wordt in deze rapportage verdeeld in polder 'De Pijperstaart' en de 'Zuidelijke oever van de IJssel'.

Voor de polder 'De Pijperstaart' wordt geconcludeerd dat deze een beperkt van belang is voor ganzen, zwanen, eenden en steltlopers, die de polder gedurende de winterperiode gebruiken als foerageer- of rustgebied. Dit wordt veroorzaakt door het kleinschalige karakter van de polder, de aanwezige begrenzingen in de vorm van de ruigte op de oever van de IJssel, de winterdijk en de grote afstand tot de in de omgeving aanwezige drink- en slaappleaatsen.

Het gebied met de rietruigte en droogvallende slikken op de zuidelijke oever van de IJssel is alleen geschikt voor zeer lage aantallen foeragerende kwalificerende steltlopers (met name Wulp, Grutto, Kievit) en niet kwalificerende broedvogels. Gezien de ligging van dit gebied, direct tegen het bedrijventerrein aan, wordt dit gebied zeker door de bedrijvigheid in de directe omgeving verstoord. Deze verstoring wordt echter gering ingeschat, aangezien:

- de aanwezige slikken slechts incidenteel droogvallen;
- het gebied alleen geschikt voor zeer lage aantallen foeragerende kwalificerende steltlopers (met name Wulp, Grutto, Kievit);
- de aanwezige vegetatie (riet en ruigte) de aanwezige vogelwaarden afschermt voor geluidsverstoring vanuit het bedrijventerrein;
- de voorbij varende schepen ook een versturende invloed op dit gebied hebben (geluid, beweging en golfslag), welke waarschijnlijk meer dominant is dan het geluid vanuit het bedrijventerrein.

Geluid

Voor de versturende werking van geluid wordt geconcludeerd dat er waarschijnlijk sprake is van (beperkte) negatieve effecten op de beschermde waarden van het N2000-gebied. Echter de verstoorde gebieden zijn niet van een dergelijke kwaliteit dat er, ongeacht de aanwezigheid van het bedrijventerrein, significante aantallen ganzen, zwanen, eenden en steltlopers gedurende de winterperiode gebruiken zullen maken van deze gebieden als foerageer- of rustgebied.

Licht

Ook voor de versturende werking van licht wordt geconcludeerd dat in de huidige en toekomstige situatie geen negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van de Uiterwaarden IJssel te verwachten zijn ten gevolge van de activiteiten op het bedrijventerrein Haatland, aangezien:

- er geen broedgevallen van kwalificerende broedvogels binnen de beïnvloede zone voorkomen. Bovendien zijn de kwalificerende soorten niet gevoelig voor verstoring door licht, waardoor negatieve effecten vooral direct grenzend aan het bedrijventerrein kunnen optreden. Hier ontbreekt het echter aan geschikt broedhabitat voor kwalificerende soorten;
- binnen de beïnvloedingszone van het bedrijventerrein slechts kleine aantallen grondeleenden (o.a. Krakeend, Wintertaling, Pijlstaart) kunnen foerageren langs de noordoever. Het is onwaarschijnlijk dat ze hierbij worden gehinderd door (strooi)licht vanaf het bedrijventerrein, mede omdat ze niet gevoelig zijn voor verstoring door licht;
- het bedrijventerrein niet onder een belangrijke vliegroute tussen foerageer- en slaapgebied ligt, mede omdat de direct aangrenzende en omringende gebieden van geringe waarde zijn voor overwinterende ganzen, zwanen en steltlopers. Een hemelgloed zou negatief kunnen werken op overvliegende vogels, vooral tijdens foerageervluchten die worden uitgevoerd tussen slaap-, drink- en foerageerplaats. Bovendien worden de foerageervluchten over het algemeen overdag uitgevoerd, vanaf de ochtend- tot de avondschemering;
- een eventuele hemelgloed vanaf het bedrijventerrein wegvalt in vergelijking met de kernen Kampen en IJsselmuiden (incl. glastuinbouwgebied in polder de Koekoek), zodat er geen merkbaar negatief effect optreedt overtrekkende ganzen, zwanen, eenden en steltlopers langs de IJssel.

Verzuring en vermesting

De achtergronddepositie, waarin het bedrijventerrein is meegenomen, ligt ten oosten van het bedrijventerrein ruim onder de kritische depositiewaarde van de (potentieel) aanwezige habitats. Derhalve wordt geconcludeerd dat in de huidige en toekomstige situatie geen negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van de Uiterwaarden IJssel te verwachten zijn ten gevolge van de activiteiten op het bedrijventerrein Haatland voor verzuring en vermesting.

Eindconclusie

Uit voorliggende rapportage wordt geconcludeerd dat er vanuit het bedrijventerrein geringe, niet significante negatieve effecten optreden naar de beschermde waarden van de Uiterwaarden IJssel. Deze verstoring is reeds verdisconteerd in de huidige instandhoudingsdoelstellingen van dit N2000-gebied en neemt ten opzichte van de huidige situatie niet toe. Derhalve wordt geconcludeerd dat er *geen negatieve effecten* optreden ten opzichte van de instandhoudingsdoelstellingen en dat er *geen vergunning* vanuit de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 noodzakelijk is.

Aanbevelingen

Om lichtuitstraling naar het N2000-gebied in de toekomst te verminderen kunnen in het bestemmingsplan bepalingen worden opgenomen die ervoor zorgen dat bijvoorbeeld nieuwe terrein- en straatverlichting wordt voorzien van armaturen die uitstraling van licht naar boven voorkomt. Andere mogelijkheden zijn beperkingen ten aanzien van grote verlichtte logo's die zichtbaar zijn vanaf de IJssel.

6 GERAADPLEEGDE BRONNEN

- Albers, R.J. *et al.* (2001). Evaluatie van de verzzuringsdoelstellingen: de onderbouwing. Rapport 725501001, RIVM, Bilthoven.
- Broekmeyer, M. (2005). Effectenindicator N2000-gebieden. Achtergronden en verantwoording ecologische randvoorwaarden en storende factoren.
- Crombaghs, B.H.J.M., Berg, N. van den & A.B. Goutbeek (2002). Vissen in Overijssel. Verspreidingsatlas van zoetwatervissen in stromende en stilstaande wateren in Overijssel.
- Dam, J.D. van *et al.* (2001) Effecten van verplaatsen van agrarische ammoniakemissies; verkenning op provinciaal niveau. Rapport 725501003, RIVM, Bilthoven.
- Dienst Landelijk Gebied regio oost (2006) Notitie: Mitigeren van negatieve effecten van plan op de kolgans.
- Dobben, H. van et al. (2006) Monitoring structuur en functie Habitattypen, Leefgebied van soorten. Conceptrapport augustus 2006.
- Europese Gemeenschappen (2000). Beheer van 'Natura 2000'-gebieden. De bepaling van artikel 6 van de Habitatrichtlijn (Richtlijn 92/43/EEG).
- Gies, E., A. Bleeker & H. van Dobben (2006) Onderbouwing significant effect depositie op natuurgebieden. Een onderzoek naar de wijze waarop in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn getoetst kan worden of vergunningverlening kan leiden tot significant negatieve effecten op de natuur. Eindconcept 28 april 2006. Alterra Wageningen.
- Gerritsen J. (1997). Ganzen en zwanen in Overijssel. Aantallen en verspreiding in 1982 - 1996. Provincie Overijssel, Zwolle
- Hazelhorst, H & M.A. Heinen, 2001. Broedvogels in de IJsseluiterwaarden tussen Deventer en het Ketelmeer. Vergelijking van de broedvogels in 1985-1987 en 1996-1998. Rapport milieu-inventarisatie 2001.08, Provincie Overijssel, Eenheid Landbouw, Natuur en Landschap
- Heinen, M.A. & M. van der Sluis (2007). 'Natuurtoets informatiecentrum Den Nul'. Inventarisatie en beoordeling natuurwaarden in het kader van de Flora- en faunawet. Rapport 07-086 EcoGroen Advies, Zwolle
- Janssen J.A.M. & J.H.J. Schaminée (2003). Europese Natuur in Nederland. Habitattypen.
- Janssen J.A.M. & J.H.J. Schaminée (2004). Europese Natuur in Nederland. Soorten van de Habitatrichtlijn.
- Kiwa Water Research & EGG (2007). Knelpunten- en kansanalyse Natura 2000- gebied numeer 38 - Uiterwaarden IJssel. Kiwa Water Research, Nieuwegein/ EGG, Groningen.
- Koffijberg K., B.Voslamber & E. van Winden (1997). Ganzen en zwanen in Nederland: overzicht van pleisterplaatsen in de periode 1985-94. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Krijgsveld, K.L., S.M.J. van Lieshout, J. van der Winden & S. Dirksen (2004). Verstoringgevoeligheid van vogels. Literatuurstudie naar de reactie van vogels op recreatie. Bureau Waardenburg bv (rapport 03-187) in opdracht van Vogelbescherming Nederland.
- Lensink, R. J.M. Reitsma, G.F.J. Smit, Hut, van der R.M.G. (2005) toetsing van het Voorontwerp inrichtingsplan Welumer- en Fortmonderwaarden aan de vogelrichtlijn, de Habitatrichtlijn, de Natuurbeschermingswet en de Flora- en faunawet. Bureau Waarderburg B.V in opdracht van Dienst Landelijk Gebied Overijssel., rapport nr. 04-204.
- Lensink, R. & S.M. Veen (2003) Alternatieven voor een fietspad in de Roetwaard en toetsing aan de Vogelrichtlijn. aan de vogelrichtlijn, de Habitatrichtlijn, de Natuurbeschermingswet en de Flora- en faunawet. Bureau Waarderburg B.V in opdracht van Dienst Landelijk Gebied Overijssel., rapport nr. 03-142.
- Ministerie van LNV (2005a). Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998.
- Ministerie van LNV (2005b). Werken aan Natura 2000. Het onderdeel stappenplan voor de bescherming van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Brochure.
- Ministerie van LNV (2005c). Checklist gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998.
- Ministerie van LNV (2006). Natura 2000 doelendocument - hoofddocument.
- Ministerie van LNV (2006). Natura 2000 doelendocument - bijlagedocument.

Molenaar, J.G. de, D.A de Jonkers & M.E. Sanders (2000). Wegverlichting en Natuur III. Lokale invloed van wegverlichting op een gruttipopulatie. Uitgave: Rijkswaterstaat / Alterra.

Molenaar, J.G. de, C. ter Braak, C. van Duyne, R.J.H.G. Henkens, G. Hoefsloot & D.A. Jonkers (2003). Wegverlichting en Natuur IV. Invloed van wegverlichting op het ruimtelijk gedrag van zoogdieren. Uitgave: Alterra, Alterra-rapport 648. In opdracht van de Dienst Weg- en Waterbouwkunde van Rijkswaterstaat

Roomen, M.W.J. van, A. Boele, M.J.T. van der Weide, E.A.J van Winden & D. Zoetebier (2000). Belangrijke vogelgebieden in Nederland 1993-1997. Actueel overzicht van Europese vogelwaarden in aangewezen en aan te wijzen speciale beschermingszones en andere vogelgebieden. SOVON-informatierapport 2000/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Roomen, M.W.J. van, E.A.J. van Winden, K. Koffijberg, B. Voslamber, R. Kleefstra & G. Otten SOVON Ganzen- en zwanenwerkgroep (2002). Watervogels in Nederland in 2000/2001. SOVON-monitoringsrapport 2002/04, RIZA-rapport BM02.15. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

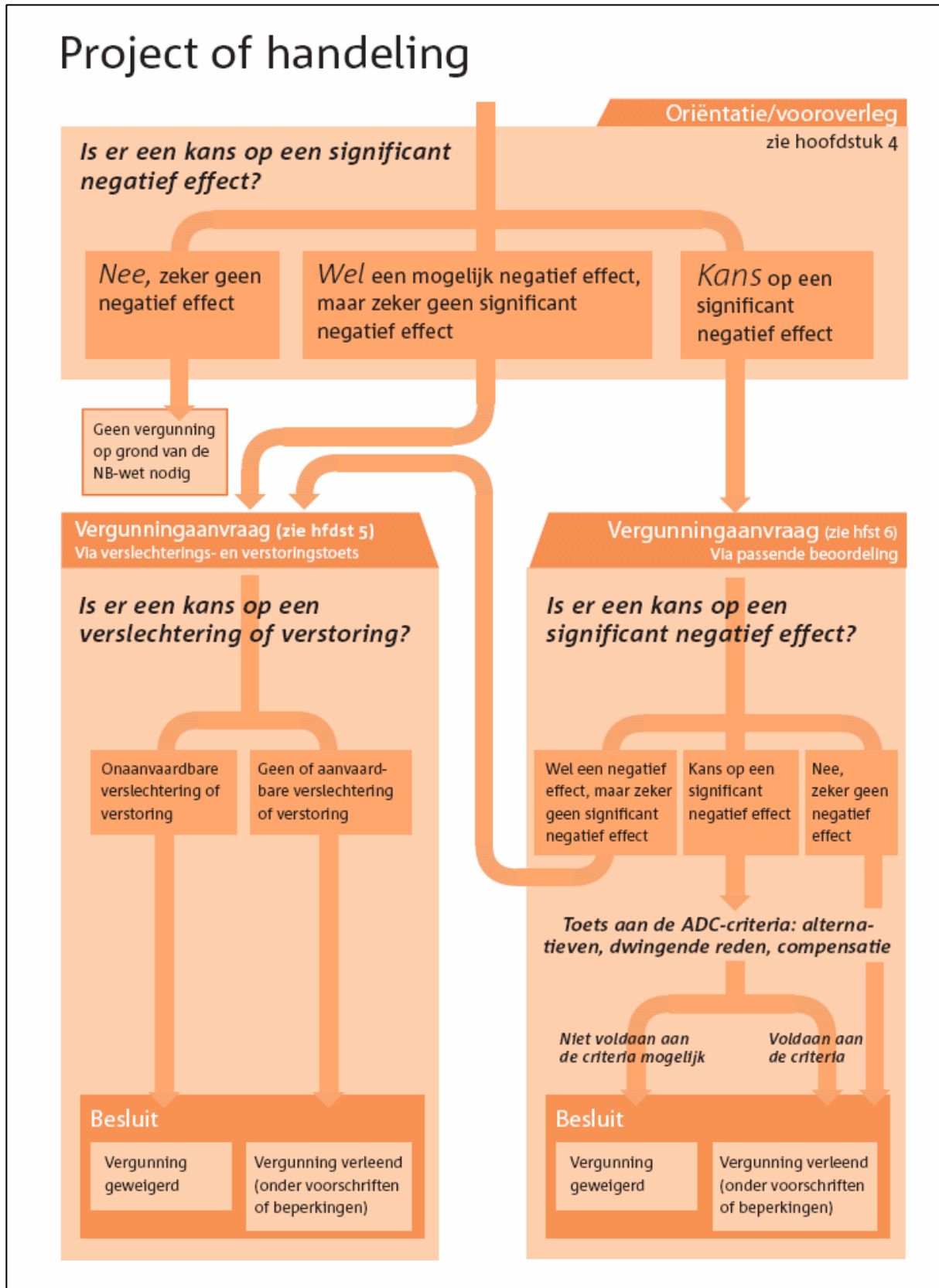
Royal Haskoning (N.J.A. van Dooren) (2007). MER Bestemming Maasvlakte 2 Bijlage Licht, MER B - Bijlage Licht, Projectnummer 9P7008.K4, Referentie 9P7008.K4/R008/CEL/Nijm,

SOVON & CBS 2005. Trends van vogels in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

www.hetInvloket.nl
www.synbiosys.alterra.nl/natura2000

BIJLAGEN

BIJLAGE I: STROOMSCHEMA
NATUURBESCHERMINGSWET

BIJLAGE II: ARTIKEL 6 UIT DE HABITATRICHTLIJN

Eerste lid

De lidstaten treffen voor de speciale beschermingszones de nodige instandhoudingsmaatregelen; deze behelzen zo nodig passende specifieke of van ruimtelijke ordeningsplannen deel uitmakende beheersplannen en passende wettelijke, bestuursrechtelijke of op een overeenkomst berustende maatregelen, die beantwoorden aan de ecologische vereisten van de zones natuurlijke habitats van bijlage 1 en de soorten van bijlage 2 die in die gebieden voorkomen.

Tweede lid

De lidstaten treffen passende maatregelen om ervoor te zorgen dat de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in de speciale beschermingszones niet verslechtert en er geen storende factoren optreden voor de soorten waarvoor de zones zijn aangewezen, voor zover die factoren, gelet op de doelstellingen van deze richtlijn een significant effect zouden kunnen hebben.

Derde lid

Voor elk plan of project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van het gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor zo'n gebied, wordt een passende beoordeling gemaakt van de gevolgen voor het gebied, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied. Gelet op de conclusies van de beoordeling van de gevolgen voor het gebied en onder voorbehoud van het bepaalde in lid 4, geven de bevoegde nationale instanties slechts toestemming voor dat plan of project nadat zij de zekerheid hebben verkregen dat het de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied niet zal aantasten en nadat zij in voorkomend geval inspraakmogelijkheden hebben geboden".

Vierde lid

Indien een plan of project, ondanks de negatieve conclusies van de beoordeling van de gevolgen voor het gebied, bij ontstentenis van alternatieve oplossingen, om dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, toch moet worden gerealiseerd, neemt de lidstaat alle nodige compenserende maatregelen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft. De lidstaat stelt de Commissie op de hoogte van de genomen compenserende maatregelen.

Wanneer het betrokken gebied een gebied met een prioritair type natuurlijke habitat en/of een prioritaire soort is, kunnen alleen argumenten die verband houden met de menselijke gezondheid, de openbare veiligheid of voor het milieu wezenlijk gunstige effecten dan wel, na advies van de Commissie, andere dwingende redenen van groot openbaar belang worden aangevoerd.

BIJLAGE III: RESULTATEN EFFECTENINDICATOR

Storingsfactor	2	3	6	12	13	15	18
<u>Meren met krabbenscheer</u>	■	■	■	⊗	⊗	■	■
<u>Beken en rivieren met waterplanten</u>	■	■	■	⊗	⊗	■	■
<u>Slikkige rivieroever</u>	■	■	■	⊗	⊗	■	■
<u>*Stroomdalgraslanden</u>	■	■	■	⊗	⊗	■	■
<u>Ruigten en zomen</u>	■	■	■	⊗	⊗	■	■
<u>Glanshaver- en vossenstaartheuvels</u>	■	■	■	⊗	⊗	■	■
<u>*Vochtige alluviale bossen</u>	■	■	■	⊗	⊗	■	■
<u>Droge hardhoutoebossen</u>	■	■	■	⊗	⊗	■	■
<u>Bever</u>	■	■	■	■	■	■	■
<u>Bittervoorn</u>	■	■	■	■
<u>Grote modderkruiper</u>	■	■	■	■
<u>Kamsalamander</u>	■	■	■	■
<u>Kleine modderkruiper</u>	■	■	■	■
<u>Rivierdonderpad</u>	■	■	■	■
<u>Fuut</u>	■	■	■	■	■	■	■
<u>Grauwe Gans</u>	■	■	■	■	■	■	■
<u>Grote Zaagbek</u>	■	■	■	■	■	⊗	■
<u>Grutto (broedvogel)</u>	■	■	■	■	■	■	■
<u>Grutto</u>	■	■	■	■	■	■	■
<u>Ijsvogel (broedvogel)</u>	■	■	■	■	■	■	■
<u>Kievit</u>	■	■	■	■	■	■	■
<u>Kleine Zilverreiger</u>	■	■	■	■	■	■	■
<u>Kleine Zwaan</u>	■	■	■	■	■	■	■
<u>Kolgans</u>	■	■	■	■	■	■	■
<u>Krakeend</u>	■	■	■	■	■	■	■
<u>Kuifeend</u>	■	■	■	■	■	■	■
<u>Kwartelkoning (broedvogel)</u>	■	■	■	■	■	■	■
<u>Lepelaar</u>	■	■	■	■	■	■	■
<u>Meerkoet</u>	■	■	■	■	■	■	■
<u>Nonnetje</u>	■	■	■	■	■	⊗	■
<u>Pijlstaart</u>	■	■	■	■	■	■	■
<u>Porseleinhoen (broedvogel)</u>	■	■	■	■	■	■	■
<u>Scholekster</u>	■	■	■	■	■	■	■
<u>Slechtvalk</u>	■	■	■	■	■	■	■
<u>Slobeend</u>	■	■	■	■	■	■	■
<u>Smient</u>	■	■	■	■	■	■	■
<u>Tafeleend</u>	■	■	■	■	■	■	■
<u>Tureluur</u>	■	■	■	■	■	■	■
<u>Visarend</u>	■	■	■	■	■	⊗	■
<u>Wilde eend</u>	■	■	■	■	■	■	■
<u>Wilde Zwaan</u>	■	■	■	■	■	■	■
<u>Wintertaling</u>	■	■	■	■	■	■	■
<u>Wulp</u>	■	■	■	■	■	■	■
<u>Zwarte Stern (broedvogel)</u>	■	■	■	■	■	■	■

■ zeer gevoelig
 ■ gevoelig
 ■ niet gevoelig
 ⊗ n.v.t.
 ... onbekend

De effectenindicator geeft u géén informatie over de daadwerkelijke schadelijke effecten van een activiteit noch over de significantie hiervan. Hiervoor is maatwerk vereist. De effectenindicator geeft alleen generieke informatie over mogelijke effecten van de activiteit. Uit de effectenindicator kan dus niet op voorhand worden afgeleid of een activiteit schadelijk is.

Toelichting op de storingsfactoren

2 Verzuring

Als er stoffen in het milieu terecht komen die leiden tot het zuurder worden van de lucht, neerslag, bodem, oppervlaktewater of grondwater spreken we van verzuring. Dit leidt tot een directe of indirecte afname van de buffercapaciteit (het neutralisatievermogen) van bodem of water. Op termijn resulteert dit proces in een daling van de zuurgraad. Hierdoor zullen voor verzuring gevoelige soorten verdwijnen, wat kan resulteren in een verandering van het habitatype en daarmee mogelijk het verdwijnen van typische (dier)soorten.

3 Vermesting

Vermesting betreft elke extra aanvoer van voedingsstoffen, met name stikstof en fosfaat. Het kan gaan om aanvoer door de lucht (droge en natte neerslag van ammoniak en stikstofoxiden) of nitraat- en fosfaataanvoer door het oppervlaktewater. Ook verhoogde mineralisatie, dat wil zeggen de omzetting van plantenresten en humus tot voedingsstoffen en CO₂, leidt tot vermisting.

6 Verontreiniging

Er is sprake van verontreiniging wanneer stoffen, die onder natuurlijke omstandigheden niet of in zeer lage concentraties voorkomen, door menselijke activiteiten in een gebied terechtkomen. Het gaat om een zeer brede groep van ecosysteem/gebiedsvreemde stoffen: organische verbindingen, zware metalen, schadelijke stoffen die ontstaan door verbranding of productieprocessen, straling (radioactief en niet radioactief), geneesmiddelen, endocrien werkende stoffen etc. Het gaat in het kader van de matrix te ver om alle mogelijke gebiedsvreemde stoffen apart te behandelen. Wel kan je in algemene zin vaststellen dat aquatische habitattypen en soorten gevoeliger zijn dan terrestrische systemen. Ook geldt dat soorten in de top van de voedselpiramide, als gevolg van accumulatie, van verontreinigingen gevoeliger zijn. Echter, afhankelijk van de concentratie en duur van de verontreiniging zijn alle habitattypen en soorten gevoelig.

12 Geluid

Voor sommige soortgroepen zijn nadelige effecten van geluidsbelasting bekend. Van broedvogels is bijvoorbeeld bekend dat gebieden met een te hoge geluidsbelasting vermeden worden en dat het reproductiesucces in deze gebieden lager is dan in ongestoorde gebieden (Reijnen & Foppen 1994, 1995). Deze dosis-effect relatie is goed gekwantificeerd en vertaald in normen voor de praktijk (Reijnen et al 1995).

13 Licht

Kunstmatige verlichting van de nachtelijke omgeving kan tot verstoring van het normale gedrag van soorten leiden (De Molenaar 2003). Naar mogelijke effecten is nog vrij weinig onderzoek gedaan. Veel kennis gaat daarom nog niet verder dan het kwalitatief signaleren van risico's. Uit onderzoek aan de grutto blijkt dat verlichte terreindelen vermeden worden, waardoor de draagkracht van gebieden achteruit gaat (De Molenaar et al 2000). Onderzoek naar het ruimtelijk gedrag van enkele zoogdieren toont aan dat sommige soorten door verlichting worden aangetrokken terwijl andere soorten geen reactie lijken te vertonen (De Molenaar et al 2003).

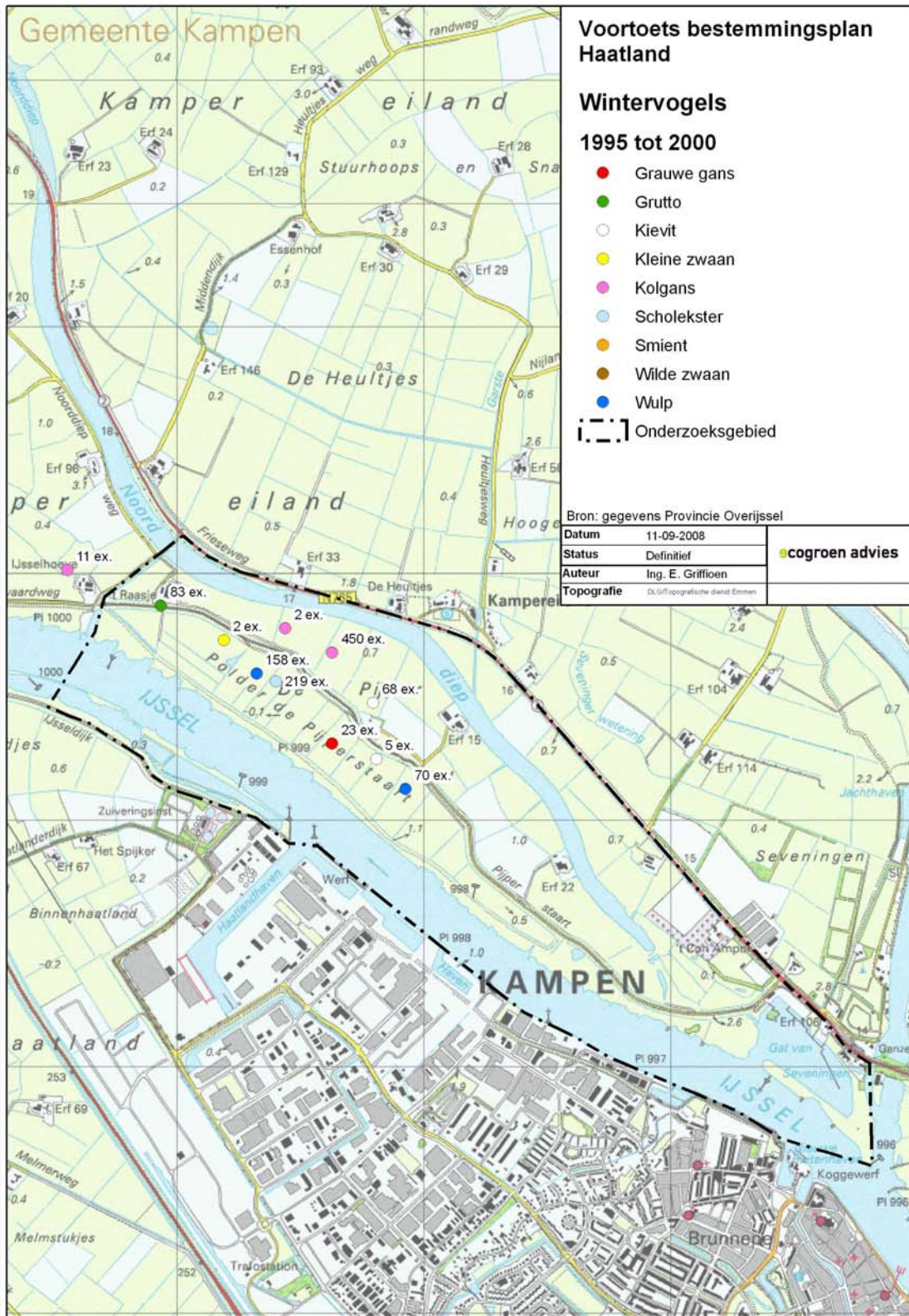
15 Verstoring door mensen

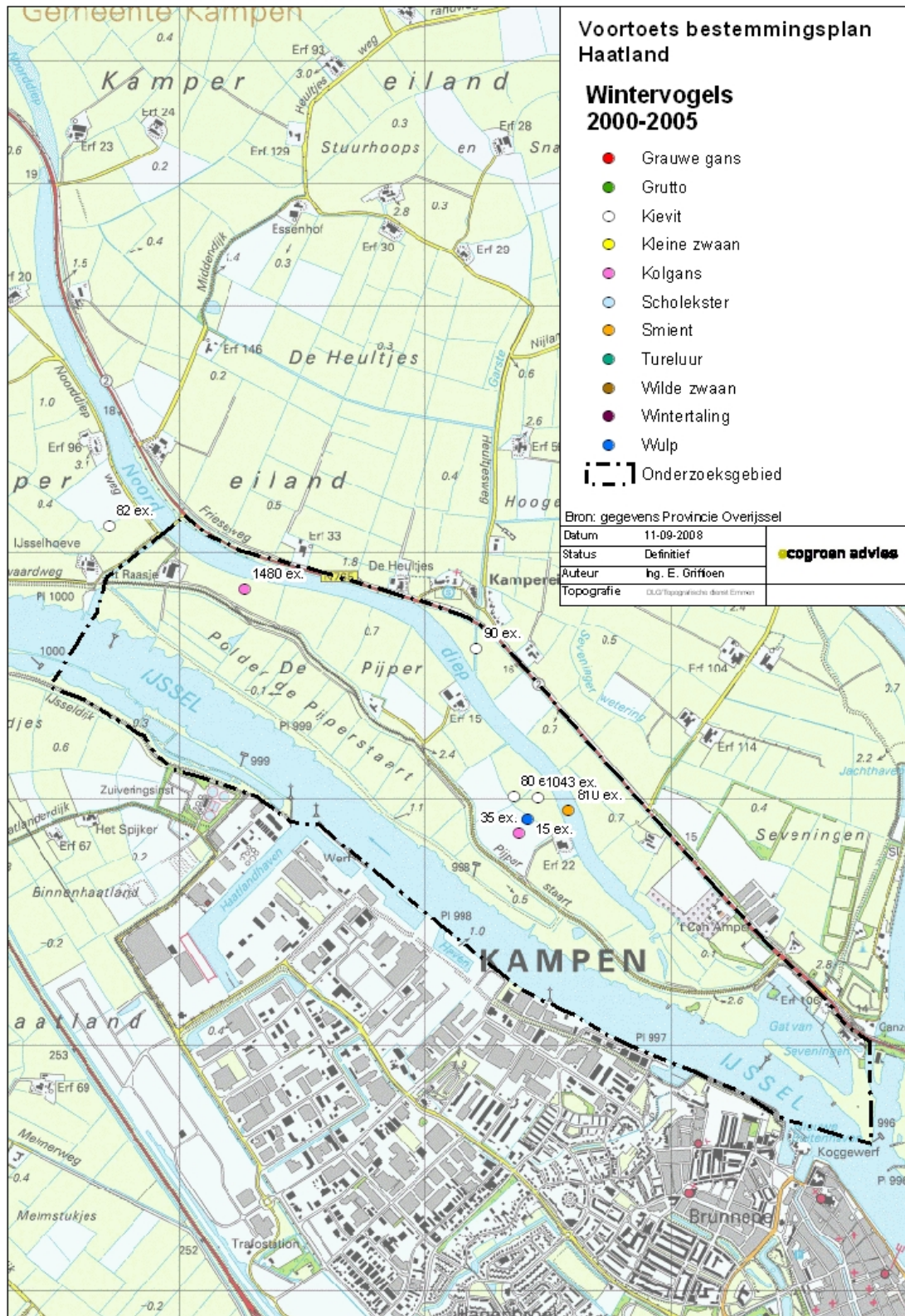
De aanwezigheid van mensen (eventueel in gezelschap van honden of andere huisdieren) kan tot verstoring van het normale gedrag van soorten leiden. Een bekend voorbeeld waarbij de aanwezigheid van mensen tot verstoring kan leiden is (water)recreatie (Henkens 1995, 1999). Maar ook de aanwezigheid van bebouwing (bijvoorbeeld een bedrijventerrein) kan tot verstoring van soorten door mensen leiden. Soort(groepen) verschillen in hun gevoeligheid voor recreatie. Ook hier geldt dat de kennis over effecten vaak nog is beperkt tot het kwalitatief signaleren van risico's. Relatief goed onderzocht zijn de effecten van recreatie op broedvogels. Van broedvogels is bekend dat afhankelijk van de recreatiedruk gebieden langs druk bezochte paden lagere dichtheden en een verminderd reproductiesucces hebben. Ook zijn negatieve effecten bekend van (water)recreatie op het foerageren van vogels en zoogdieren (Pouwels & Vos 2001; Joslin et al 1999).

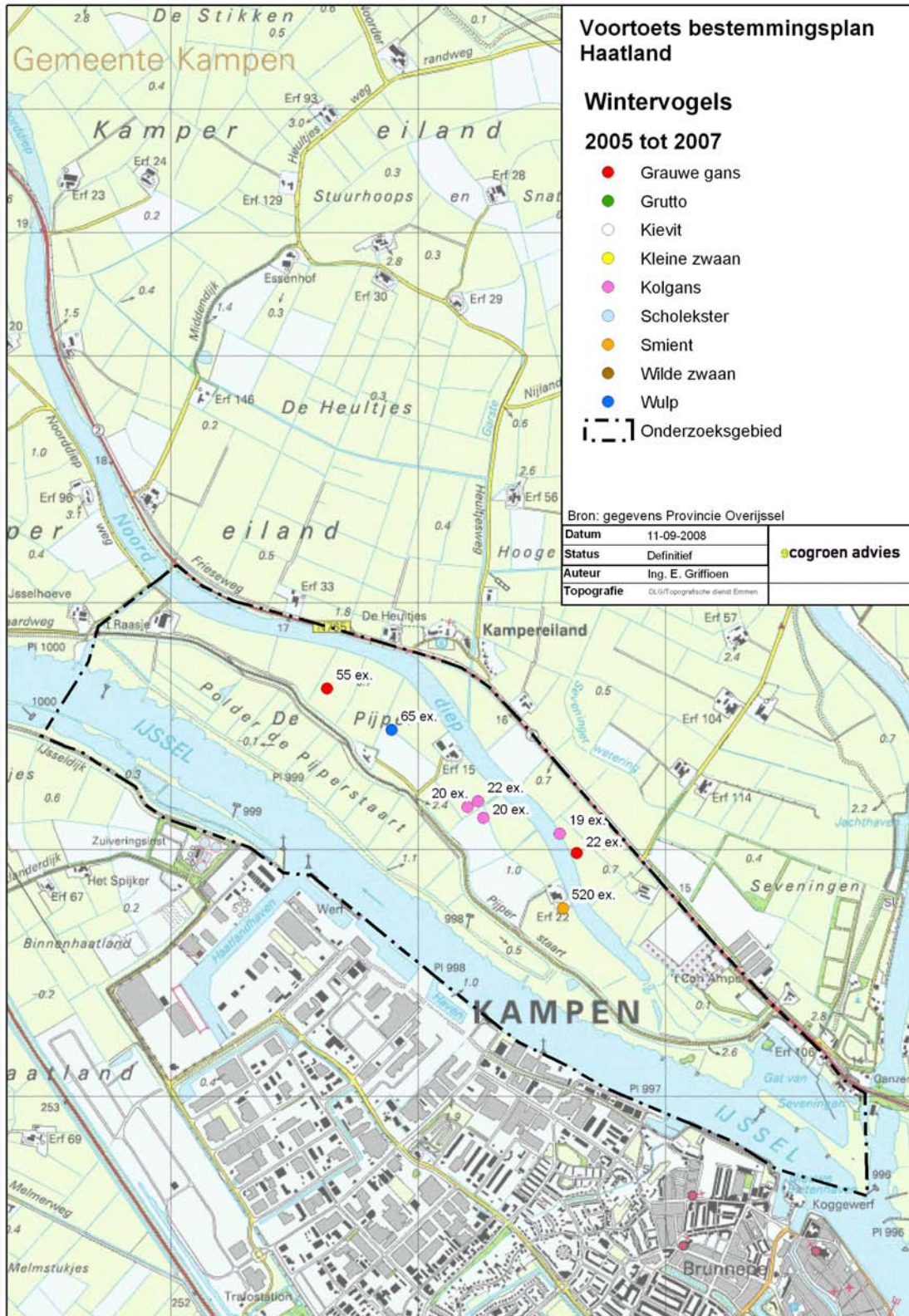
18 Versnippering

Versnippering betreft het uiteenvallen van het leefgebied van een soort in meerdere kleinere, ruimtelijk gescheiden leefgebieden. Door versnippering zijn veel oorspronkelijke populaties uiteengevallen in een netwerkpopulatie. Bij voortgaande versnippering kan zo'n netwerkpopulatie verder uiteenvallen in een reeks kleinere populaties die geen onderling contact meer hebben (zie figuur 5). Soorten zijn in verschillende mate gevoelig voor versnippering van leefgebieden. Het meest gevoelig zijn: * Soorten met een gering verspreidingsvermogen. Voor deze soorten zijn de afstanden tussen natuurgebieden al snel niet meer overbrugbaar, waardoor de ruimtelijke samenhang van het populatienetwerk verloren gaat. * Soorten die zich over de grond bewegen. Deze soorten zijn bij de uitwisseling tussen leefgebieden gevoelig voor barrières, zoals wegen, spoorwegen, stedelijke bebouwing en intensieve agrarische gebieden. * Soorten met een grote oppervlakte behoefte. Voor deze soorten is de draagkracht van de natuurgebieden gering, waardoor ze slechts kleine populaties kunnen herbergen.

BIJLAGE IV VERSPREIDINGSKAARTEN

SOVON-waarnemingen in het gebied 'de Pijper' die niet konden worden opgenomen op de verspreidingskaarten

	Soort	aantal
Seizoen '95/'96		
18-11-1995	Grauwe gans	18
18-11-1995	Kolgans	106
16-12-1995	Grauwe gans	5
16-12-1995	Kleine zwaan	36
16-12-1995	Kolgans	1
13-1-1996	Grauwe gans	10
13-1-1996	Kleine zwaan	13
13-1-1996	Kolgans	596
13-1-1996	Wilde zwaan	5
17-2-1996	Grauwe gans	117
17-2-1996	Kolgans	640
17-2-1996	Wilde zwaan	5
16-3-1996	Grauwe gans	25
16-3-1996	Kolgans	297
Seizoen '96/'97		
16-3-1996	Grauwe gans	49
16-3-1996	Kleine zwaan	14
16-3-1996	Kolgans	226
16-3-1996	Wilde zwaan	3
14-12-1996	Grauwe gans	3
14-12-1996	Kolgans	44
11-1-1997	Grauwe gans	26
11-1-1997	Kleine zwaan	22
11-1-1997	Kolgans	16459
11-1-1997	Wilde zwaan	9
15-2-1997	Grauwe gans	49
15-2-1997	Kolgans	5
Seizoen '03/'04		
14-12-2003	Kolgans	5000

BIJLAGE V: ONTWERPBESLUIT UITERWAARDEN IJSSEL

Ontwerpbesluit Uiterwaarden IJssel

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Gelet op artikel 3, eerste lid, en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op de Beschikking van de Commissie 2008/23/EG van 12 november 2007 op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, van een eerste bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEG L 12);

Gelet op artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103);

Gelet op de artikelen 10a en 15 van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Uiterwaarden IJssel**.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire habitattypen zijn met een sterretje (*) aangeduid:
 - H3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type *Magnopotamion* of *Hydrocharition*
 - H3260 Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het *Ranunculion fluitantis* en het *Callitricho-Batrachion*
 - H3270 Rivieren met slikoevers met vegetaties behorend tot het *Chenopodion rubri* p.p. en *Bidention* p.p.
 - H6120 *Kalkminnend grasland op dorre zandbodem
 - H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
 - H6510 Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
 - H91E0 *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
 - H91F0 Gemengde oeverformaties met *Quercus robur*, *Ulmus laevis*, *Fraxinus excelsior* of *Fraxinus angustifolia* langs grote rivieren (*Ulmenion minoris*)

3. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire soorten zijn met een sterretje (*) aangeduid:

H1134	Bittervoorn
H1145	Grote modderkruiper
H1149	Kleine modderkruiper
H1163	Rivierdonderpad
H1166	Kamsalamander
H1337	Bever

Artikel 2

Het besluit tot aanwijzing van het gebied IJssel als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103) van 24 maart 2000 (N/2000/302; Stcrt. 2000, nr. 65) en gewijzigd bij besluit van 25 april 2003 (N/2002/1463; Stcrt. 2003, nr. 95) en 30 januari 2004 (TRCJZ/2003/10522; Stcrt. 2004, nr. 22) wordt als volgt gewijzigd:

- het aangewezen gebied wordt op de in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 3, eerste lid, van dit besluit beschreven wijze gewijzigd;
- de Nota van toelichting met uitzondering van de paragrafen 3.2, 4.1, 4.2 en 4.3 wordt ingetrokken en vervangen door de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 3, eerste lid, van dit besluit;
- de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszone geldt als te zijn aangewezen voor de volgende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, eerste lid, van Richtlijn 79/409/EEG:

A037	Kleine zwaan
A038	Wilde zwaan
A068	Nonnetje
A119	Porseleinhoen
A122	Kwartelkoning
A197	Zwarte stern
A229	IJsvogel

- de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszone geldt als te zijn aangewezen voor de volgende trekkende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG:

A005	Fuut
A017	Aalscholver
A041	Kolgans
A043	Grauwe gans
A050	Smient
A051	Krakeend
A052	Wintertaling
A053	Wilde eend
A054	Pijlstaart
A056	Slobeend
A059	Tafeleend
A061	Kuifeend
A125	Meerkoet
A130	Scholekster
A142	Kievit
A156	Grutto

A160 Wulp
A162 Tureluur

- e. de kaart voor zover van toepassing op het in de aanhef genoemde besluit wordt ingetrokken.

Artikel 3

1. Dit besluit gaat vergezeld van een Nota van toelichting inclusief bijlagen en een kaart.
2. De in de artikelen 1 en 2 genoemde speciale beschermingszones vormen samen het Natura 2000-gebied **Uiterwaarden IJssel**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de Nota van toelichting.
3. De instandhoudingsdoelstelling, bedoeld in het tweede lid, heeft mede betrekking op de instandhouding van de volgende habitattypen, anders dan vereist ingevolge de in artikel 1 genoemde richtlijn:

H3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type *Magnopotamion* of *Hydrocharition*
H3270 Rivieren met slikoevers behorend tot het *Chenopodion rubri* p.p. en *Bidention* p.p.
H6120 *Kalkminnend grasland op dorre zandbodem
H91E0 *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* of *Fraxinus angustifolia* langs grote rivieren (*Ulmenion minoris*)
H91F0 Gemengde oeverformaties met *Quercus robur*, *Ulmus laevis*, *Fraxinus excelsior* of *Fraxinus angustifolia* langs grote rivieren (*Ulmenion minoris*)

Dit betreft habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206). Prioritaire soorten zijn met een sterretje (*) aangeduid.

4. De instandhoudingsdoelstelling, bedoeld in het tweede lid, heeft mede betrekking op de instandhouding van de volgende soorten, anders dan vereist ingevolge de in artikel 1 genoemde richtlijn:

H1145 Grote modderkruiper
H1166 Kamsalamander
H1337 Bever

Dit betreft een soort opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206).

Artikel 4

1. De bekendmaking van dit besluit geschiedt in de Staatscourant.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

Dit ontwerpbesluit, de kaart en de Nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd in de onderstaande vestigingen van de Directie Regionale Zaken van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit:

- Vestiging Noord: Cascadeplein 6, 9726 AD GRONINGEN;
- Vestiging Oost: Verzetslaan 30, 7411 HX DEVENTER;
- Vestiging West: Herman Gorterstraat 55, 3511 EW UTRECHT;
- Vestiging Zuid: Keizersgracht 5, 5611 GB EINDHOVEN.

De terinzagelegging vindt tevens plaats in de gemeentehuizen van de betreffende gemeente(n), in de kantoren van de waterschappen waaronder het gebied valt en in de provinciehuizen van de betreffende provincie(s). Het ontwerpbesluit kan ook worden ingezien op internet op het adres: <http://www.minlnv.nl/natura2000> en het zal bovendien worden bekendgemaakt in dag-, nieuws- en huis-aan-huisbladen.

Een ieder kan een zienswijze binnen zes weken na de terinzagelegging van dit ontwerpbesluit schriftelijk of mondeling naar voren brengen. Schriftelijke zienswijzen kunt u indienen bij het Inspraakpunt, zoals aangegeven in de bekendmaking. Een mondelinge zienswijze kunt u naar voren brengen op de wijze zoals deze in de bekendmaking is aangegeven. U wordt verzocht een kaart bij te voegen indien de zienswijze betrekking heeft op bepaalde percelen. Beroep tegen het definitieve besluit kan alleen worden ingesteld door een belanghebbende die een zienswijze naar voren heeft gebracht.

Nota van toelichting van het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel waarin opgenomen:

Nota van toelichting bij de aanwijzing van Uiterwaarden IJssel als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrichtlijn, alsmede Nota van toelichting bij de wijziging van besluiten N/2000/302, N/2002/1463 en TRCJZ/2003/10522 inhoudende de aanwijzing van IJssel als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand en hierna te noemen de Vogelrichtlijn

1. INLEIDING

Met dit besluit wordt het gebied Uiterwaarden IJssel aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Tevens wordt met dit besluit het besluit tot de aanwijzing van IJssel als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn, inclusief de daarbij behorende Nota van toelichting, gewijzigd. Het betreft verder de vorming van het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel, hetgeen gebeurt door aan dit besluit instandhoudingsdoelstellingen toe te voegen.

In artikel 1 van het besluit staat de naam van het gebied en worden de habitattypen en soorten opgesomd, waarvoor het gebied is aangewezen.

Artikel 2 van het besluit vermeldt de belangrijkste wijzigingen ten opzichte van het eerder genomen besluit tot aanwijzing van het gebied onder de Vogelrichtlijn. Zo wordt de Nota van toelichting, behorende bij het bestaande Vogelrichtlijnbesluit, geheel of nagenoeg geheel ingetrokken en zover noodzakelijk vervangen door deze Nota van toelichting. Alleen de toelichting op de criteria die voor de aanwijzing van het gebied zijn gebruikt, wordt niet ingetrokken en zal in een appendix aan deze Nota worden gehecht. Daarnaast worden de vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied van belang is en waarvoor het wordt geacht te zijn aangewezen.

In artikel 3 van het besluit wordt de term Natura 2000-gebied geïntroduceerd en wordt bepaald dat er voor het gebied een bepaalde instandhoudingsdoelstelling verwezenlijkt dient te worden. Deze doelstelling heeft zowel betrekking op de in artikel 1 opgesomde habitattypen en habitatsoorten als op de in artikel 2 opgesomde vogelsoorten. De vogels waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld, zijn geselecteerd aan de hand van de criteria die destijds zijn gebruikt bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden in 2000. Beide aanwijzingen tezamen vormen het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel, waarvan de instandhoudingsdoelstellingen in dit besluit zijn opgenomen. De instandhoudingsdoelstellingen staan in de Nota van toelichting. Daarbij zijn tevens instandhoudingsdoelstellingen opgenomen voor complementaire doelen, die vermeld zijn in artikel 3.

Artikel 4 regelt de bekendmaking en de inwerkingtreding van dit besluit.

In hoofdstuk 2 van deze Nota van toelichting worden de aanwijzingen op grond van de Habitat- en Vogelrichtlijn kort toegelicht. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 een gebiedsbeschrijving gegeven en wordt ingegaan op eventuele grenswijzigingen die zijn doorgevoerd nadat het gebied bij de Europese Commissie is aangemeld of die zijn

doorgevoerd nadat het gebied als Vogelrichtlijngebied is aangewezen. Tevens wordt in hoofdstuk 3 de bij dit besluit behorende kaart toegelicht.

In hoofdstuk 4 wordt een opsomming gegeven van habitattypen en (vogel)soorten waaraan het gebied zijn betekenis ontleent en worden de eventueel doorgevoerde wijzigingen van een toelichting voorzien.

Een belangrijk onderdeel van de Nota van toelichting is de opsomming van de instandhoudingsdoelstellingen in hoofdstuk 5. Allereerst worden de algemene doelstellingen geformuleerd en vervolgens staan de instandhoudingsdoelstellingen van de in het gebied aanwezige habitattypen en soorten vermeld. Er wordt aangegeven in welke richting de instandhoudingsdoelstelling zich zal moeten ontwikkelen. Daarvoor worden de termen 'behoud', 'uitbreiding' of 'verbetering' gebruikt. Voor een habitatype wordt de verdeling gemaakt in oppervlakte en kwaliteit, zodat de aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een habitatype altijd in de vorm van 'behoud' of 'uitbreiding' van oppervlakte en van 'behoud' of 'verbetering' van kwaliteit wordt gegeven. Voor soorten is het leefgebied bepalend en geldt een verdeling in omvang en kwaliteit leefgebied. De aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een soort is altijd in de vorm van 'behoud' of 'uitbreiding' van omvang leefgebied en van 'behoud' of 'verbetering' van kwaliteit van leefgebied.

Daarnaast zijn aan de Nota van toelichting twee bijlagen toegevoegd. Ook de bijlagen maken integraal onderdeel uit van het besluit. Bijlage A (voor zover van toepassing) laat zien welke terreindelen zijn vervallen of zijn toegevoegd als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van de Vogelrichtlijn. Bijlage B omvat een nadere onderbouwing van de wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de kwalificatie als speciale beschermingszone in de zin van de Habitatrictlijn en van de toedeling van de instandhoudingsdoelstellingen.

2. AANWIJZINGEN HABITAT- EN VOGELRICHTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Uiterwaarden IJssel aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrictlijn (verder aangeduid als "Habitatrictlijngebied"). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze richtlijn, waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam "IJsseluiterwaarden" en onder nummer NL2003022 is geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio. Het gebied is onder meer aangewezen voor twee prioritaire habitattypen in de zin van artikel 1 van de Habitatrictlijn. Het gebied is op 24 maart 2000 (N/2000/302), 25 april 2003 (N/2002/1436) en 30 januari 2004 (TRCJZ/2003/10522) onder de naam "IJssel" ook aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn (verder aangeduid als "Vogelrichtlijngebied"). Bij de Europese Commissie is dit gebied bekend onder nummer NL9802036. De bestaande Vogelrichtlijnbesluiten N/2000/302, N/2002/1463 en TRCJZ/2003/10522 zijn door middel van dit besluit gewijzigd. Uit de Vogelrichtlijnbesluiten overgenomen tekstdelen zijn in deze Nota van toelichting cursief gezet¹.

¹ De afkorting sbz ("speciale beschermingszone") en de aanduiding "beschermingszone" zijn hierin vervangen door de term "Vogelrichtlijngebied"

Met betrekking tot het Vogelrichtlijngebied kan er in dit besluit naast mogelijke grenswijzigingen ook een mutatie plaatsvinden bij de vogelsoorten, waarvoor dit gebied destijds is aangewezen. Deze mutatie is noodzakelijk omdat nu op grond van de wet instandhoudingsdoelstellingen voor de leefgebieden van de te beschermen vogels opgenomen dienen te worden. Dit vergt soms een beperkte aanpassing en soms een volledig nieuwe opsomming van de lijst van de te beschermen vogelsoorten. Om die reden worden alle vogelsoorten nogmaals opgesomd waarvoor het gebied wordt geacht te zijn aangewezen.

Het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel (landelijk gebiedsnummer 38) omvat derhalve het Vogelrichtlijngebied IJssel en het Habitatrictlijngebied Uiterwaarden IJssel.

Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrictlijn en onder de Vogelrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen, habitats van soorten en de leefgebieden van vogels in een gunstige staat van instandhouding behouden of, in voorkomend geval, herstellen. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 doelendocument (2006). Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en (vogel)soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 profielendocument (2008). Hierin wordt ook ingegaan op de interpretatie van habitattypen en de relatieve bijdrage van afzonderlijke gebieden aan het Natura 2000-netwerk.

Het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel ligt in de provincies Gelderland en Overijssel en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Arnhem, Bronckhorst, Brummen, Doesburg, Duiven, Epe, Hattem, Heerde, Lochem, Rheden, Voorst, Westervoort, Zevenaar, Zutphen, Deventer, Kampen, Olst-Wijhe en Zwolle.

2.1 Beschermde natuurmonumenten

Ingevolge artikel 15a, tweede en derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt van rechtswege de status van het hieronder aangegeven natuurmonument².

Het staatsnatuurmonument IJsseluiterwaarden is aangewezen op 8 augustus 1995 (N-95-6038; Stcrt. 1995, nr. 166).

Op grond van de wet heeft de instandhoudingsdoelstelling voor de gedeelten van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzing als natuurmonument van toepassing was, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals deze waren vastgelegd in het vervallen besluit (zie verder hoofdstuk 5). De gebieden, die in het verleden als natuurmonument zijn aangewezen, zijn op de bijgevoegde kaarten ook als zodanig te herkennen.

² De oude wet kende zowel staatsnatuurmonumenten als beschermde natuurmonumenten. Dit verschil is in de huidige wet komen te vervallen.

3. GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het gebied uiterwaarden IJssel omvat het systeem van de rivier de IJssel, de aanliggende oeverwallen en de uiterwaarden. De IJssel is een zijtak van de Rijn en loopt van Arnhem tot aan het IJsselmeer. Het landschap is ontstaan in een periode dat de rivier een veel groter deel van de waterafvoer verzorgde en de monding nog een echte delta was. De IJssel neemt in perioden van hoge afvoer 1/6 deel van de Rijnafvoer voor haar rekening. In perioden met lage afvoer wordt het water op peil gehouden door de stuw in de Neder-Rijn. Gedurende het winterhalfjaar kunnen grote delen van de uiterwaarden geïnundeerd raken. De overstromingsduur en -frequentie variëren sterk van jaar tot jaar.

Er zijn grote verschillen in het buitendijkse gebied, verschillen in hoogteligging, afwisseling tussen smalle en brede delen en tussen dichte kleinschalige en grote open delen. Plaatselijk treedt grondwater uit en monden beken uit in het IJsseldal. Zandige kalkrijke oeverwallen en rivierduinen worden afgewisseld met kleiige, vlakke stroomdalén.

Bij Arnhem en Dieren snijdt de rivier de stuwwal van de Veluwe aan. Tot aan Olst zijn in het verleden brede meanders (kronkelwaarden) gevormd. In het middendeel stroomt de rivier tussen relatief smalle, hoog gelegen uiterwaarden. Bij Zalk, in het benedendeel, krijgt de rivier een breder bed dat bij Kampen overgaat in een kleine delta. Dit jong gebied is gevormd na de romeinse tijd en voor de afsluiting van het IJsselmeer.

Tussen Dieren en Wije liggen veel landgoederen met daarbij behorende oude verkavelingspatronen, heggen en bossen. Het landschap van het noordelijkste deel is open en wordt gekenmerkt door grasland. Een aantal vrijwel onvergraven en reliëfrijke uiterwaarden zoals Cortenoever, Rammelwaard, Ravenswaard en Scherenwelle, vormt een kleinschalig oud cultuurlandschap met daarin stroomdalgraslanden, kievitsbloemhooilanden en glanshaverhooilanden. In reliëfrijke delen komt plaatselijk hardhoutooibos voor.

- De IJssel verbindt een aantal natuurgebieden met elkaar:
 - de natuurgebieden langs de rivieren, in de Gelderse Poort en bovenstrooms langs de Rijn in het zuiden;
- de laagveenmoerassen van Noordwest Overijssel in het noorden;
- de Randmeren en het Ketelmeer met aansluiting op het IJsselmeer in het westen.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Uiterwaarden IJssel behoort tot het Natura 2000-landschap 'Rivierengebied'.

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied Uiterwaarden IJssel is bepaald aan de hand van de ligging van de natuurlijke habitats en de leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen (zie paragraaf 4.4). Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren alsmede nieuwe natuur indien dit noodzakelijk wordt geacht om bedreigde en schaarse habitattypen en leefgebieden van soorten te herstellen. Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband

houdend met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.³

De grenzen van Vogelrichtlijngebieden worden bepaald door het gebruik dat de aanwezige bijlage I-soorten, en/of trekkende watervogels, en/of overige trekkende vogels ervan maken, waarbij wordt uitgegaan van landschapsecologische eenheden en de biotoopeisen van de betrokken vogelsoorten.

Uiterwaarden IJssel is aangewezen als Vogelrichtlijngebied vanwege de aanwezigheid van open water, moerassen en in de uiterwaarden gelegen graslanden dat als geheel het leefgebied vormt van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het is een watergebied dat het leefgebied vormt van soorten van Bijlage I (art. 4.1) en tevens fungeert het als broed-, rui-, overwinteringsgebied en/of rustplaats in de trekzone van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is zo gekozen dat een in landschapsecologisch en vogelkundig opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat, in samenhang met het Vogelrichtlijngebied Gelderse Poort en het Vogelrichtlijngebied Ketelmeer en Vossemeer, voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en/of voortplanten van bedoelde vogelsoorten.

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel omvat een groot deel van het winterbed van de rivier tussen Westervoort en het Ketelmeer. Het omvat ook het Keteldiep en een deel van het Kattendiep tot aan het Ketelmeer.

Gelet op het voorkomen en de uitbreidingskansen van het habitattype glanshaver- en vossenstaarthooilanden, *glanshaver* (H6510A), dat hier voornamelijk voorkomt op hellingen van winterdijken, ligt de grens waar deze de winterdijk volgt op de buitenkruinlijn van de dijk. Ook het habitattype *Stroomdalgraslanden (H6210) komt in het gebied plaatselijk op dijkhellingen voor. Het voorgaande geldt voor de Habitatrichtlijn-delen van het gebied. In de Vogelrichtlijn-delen ligt de grens conform het oorspronkelijk aanwijzingsbesluit op de buitenteen van de winterdijk.

De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied en het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) zijn op de kaart op enkele technische punten aangepast:

- Bestaande bebouwing, bedrijfsterreinen en jachthavens, die reeds tekstueel waren geëxclaveerd, zijn waar mogelijk ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht. Dit betreft percelen⁴ waar volgens de topografische kaart of op grond van luchtfoto's bebouwing aanwezig is en die verder bestaan uit tuinen of erven die behoren bij het betreffende bebouwde perceel.
- Verharde wegen, die ook reeds tekstueel waren geëxclaveerd, zijn aan de rand van het gebied zoveel mogelijk ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht.
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.
- Jachthavens, die in het Vogelrichtlijngebied tekstueel waren geëxclaveerd, zijn ook op de kaart uitgesloten rekening houdend met de lokale situatie bij de aanwijzing (2000) en de eigendomssituatie.

³ Hof van Justitie EG ,7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 15 en 25

⁴ Op de topografische kaart (TOP10-versie, 2005) aangeduid als "Overig bodemgebruik" en "Weiland"

- Kleine verschillen (< 25 ha) tussen Vogel- en Habitatrichtlijngebied zijn opgeheven door de meest ruime grens aan te houden. Deze beleidslijn is ook gevolgd langs de winterdijken (zie vorige alinea).

Overige wijzigingen groter dan 1 ha worden toegelicht in de volgende alinea.

De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied en/of het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) zijn op een aantal plekken aangepast:

- De oeverbeschoeiing langs de Rammelwaard (1,1 ha) is buiten de begrenzing van het Habitatrichtlijngebied gebracht. Deze heeft geen betekenis voor de habitatwaarden waarvoor het gebied is aangewezen.
- De geïsoleerd gelegen Lazaruskolken (5,3 ha), Barlosche Kolk (1,6 ha) en andere hoog in de uiterwaard gelegen plasjes bij Wilp en Steenenkamer (bijlage A) zijn buiten de begrenzing van het Vogelrichtlijngebied gebracht, omdat deze wateren geen betekenis hebben voor de watervogels waarvoor het gebied is aangewezen.
- Het noordelijk deel van de Keizers- en Stobbewaarden (beschermde natuurmonument en Vogelrichtlijngebied, 53 ha) is aan het Habitatrichtlijngebied toegevoegd wegens het voorkomen van *vochtige alluviale bossen (*zachthoutoibossen*) (H91E0A).
- De Buitenwaarden ten noorden van Wijhe (beschermde natuurmonument en Vogelrichtlijngebied) zijn ten dele aan het Habitatrichtlijngebied toegevoegd gelet op het voorkomen van habitattypen glanshaver- en vossenstaartheuvels, *glanshaver* (H6510A).
- Tussen Welsum en Welsumerveld zijn twee delen van het beschermde natuurmonument (binnen Vogelrichtlijngebied) aan het Habitatrichtlijngebied toegevoegd gelet op het voorkomen van de habitattypen glanshaver- en vossenstaartheuvels, *glanshaver* (H6510A) en **zachthoutoibossen* (H91E0A).
- De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is uitgebreid met het deel van het beschermde natuurmonument IJsseluiterwaarden (2,6 ha) dat buiten het gebied viel. Het betreft het binnendijkse deel van de Tichelgaten van Windesheim (bijlage A) die van belang zijn voor watervogels waarvoor het gebied is aangewezen.
- Uitbreiding van het Habitatrichtlijngebied (ca. 121 ha) in de Hoenwaard, ten noorden van Wapenveld. Het grootste deel van deze uitbreiding (100 ha) was reeds aangewezen als Vogelrichtlijngebied (bijlage A). Het betreft een bosgebied dat behoort tot het habitatype Droge hardhoutoibossen (H91F0).
- De toegang tot de Zuiderzeehaven in aanleg bij Kampen is buiten de begrenzing van het Vogelrichtlijngebied gebracht (bijlage A). Uit een voortoets, uitgevoerd in opdracht van de gemeente Kampen, is gebleken dat het verloren gaan van dit deel van het Vogelrichtlijngebied (ca. 2 ha) niet in gebruik is bij de vogelsoorten waarvoor het gebied is aangewezen.
- De begrenzing van het zomerbed (Habitatrichtlijngebied) ten westen van de brug van de N50 (incl. Keteldiep) is beperkt tot een strook van 15 meter breedte langs beide oevers omdat habitatype H3260B (cq. groeiplaatsen van Rivierfonteinkruid) in zijn voorkomen is beperkt tot de ondiepe oeverzones.
- Het deel van het Keteldiep dat in 2000 is aangewezen als deel van het Vogelrichtlijngebied Ketelmeer, is overgeheveld naar dit gebied teneinde het voorkomen van het habitatype Beken en rivieren met waterplanten, *Grote fonteinkruiden* (H3260B) geheel binnen dit gebied te lokaliseren⁵.
- Langs het Vossemeer is een oeverstrook (12 ha) langs de Ketelpolder overgeheveld van dit Vogelrichtlijngebied naar Vogelrichtlijngebied Ketelmeer & Vossemeer

⁵ Deze wijziging is abusievelijk niet beschreven in ontwerpbesluit Ketelmeer & Vossemeer (januari 2007)

(bijlage A). Verder zuidelijk maakte deze oeverstrook al onderdeel uit van laatstgenoemd gebied. Bovendien maakt een deel van de oeverstrook deel uit van het (voormalige) staatsnatuurmonument Vossemeer.

Het Natura 2000-gebied beslaat een oppervlakte van 9.085 ha, waarvan 8.075 ha is aangewezen onder de Vogelrichtlijn en 1.921 ha onder de Habitatrichtlijn. Het (voormalige) beschermd natuurmonument heeft een oppervlakte van 606 ha. Deze cijfers betreffen bruto-oppervlakten omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.4).

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen de begrenzingen van Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura 2000-gebieden aangegeven. Dit geldt ook voor grensoverschrijdende gebieden in Duitsland en België. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend. Voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden. In geval van buitenlandse gebieden betreft dit documentatie die door de betreffende deelstaten van Duitsland (Niedersachsen, Nordrhein-Westfalen) en gewesten van België (Vlaanderen en Wallonië) zijn gepubliceerd.

Voor de begrenzing van Natura 2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, tuinen, erven, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 is afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- Bebouwing betreft één of meer gebouwen of bouwwerken geen gebouwen zijnde. Gebouw: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke overdekte geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- Verhardingen (van kunstmatige aard) kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen en steenglooiingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722).

Conform artikel 15 van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Stb. 2004, 31) zal het definitieve aanwijzingsbesluit voor wat betreft de kadastrale percelen die geheel of gedeeltelijk binnen het aangewezen gebied zijn gelegen, in de kadastrale registratie als beperking worden ingeschreven. Kadastrale percelen die over een breedte van minder dan 5 meter overlappen met het aangewezen gebied worden geacht daarvan geen deel uit te maken. Dit betekent dat bij de definitieve aanwijzing aldaar de kadastrale lijn zal worden aangehouden. Hierbij wordt er vanuitgegaan dat de kadastrale lijn een betrouwbare grens vormt tussen verschillende terreintypen voortkomend uit verschillen in grondgebruik (bv. een wegberm langs een graslandperceel).

Met betrekking tot het grensverloop langs hoofdspoorwegen, watergangen, waterkerende dijken en de duinvoet geldt het volgende voor zover van toepassing in het onderhavige gebied:

- Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.
- Waar de buitengrens van een gebied wordt gevormd door een watergang die op de kaart slechts door een enkelvoudige lijn wordt aangegeven, wordt de grens gelegd op de watergrens die, gezien vanuit het gebied, aan de overzijde is gelegen indien dergelijke wateren een ecologisch en/of waterhuishoudkundige eenheid vormen met de aanwezige waterafhankelijke habitattypen en/of leefgebieden van soorten.
- Waar de buitengrens van een (deelgebied van een) Habitatrichtlijngebied samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de buitenkruinlijn (aan de gebiedszijde) tenzij het betreffende dijktalud geen actuele of potentiële betekenis heeft voor de instandhouding van het gebied.
- In de overige gevallen waar de buitengrens samenvalt met een waterkerende dijk ligt de grens op de teen van de dijk (aan de gebiedszijde).
- De zeewaartse grens van duingebieden loopt langs de duinvoet van het buitenduin. Bij duinaangroei verplaatst de grens zich zeewaarts, bij duinafslag landinwaarts met de duinvoet mee.

4. NATURA 2000-WAARDEN

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt allereerst een opsomming gegeven van de waarden waaraan het gebied zijn betekenis ontleent als Habitatrichtlijngebied en Vogelrichtlijngebied. Wat betreft de aanwijzing als Habitatrichtlijngebied wordt in paragrafen 4.2.1 en 4.2.2 een lijst gegeven van de habitattypen (met vermelding van de aanwezige subtypen) en Habitatrichtlijnsoorten waarvoor het gebied is aangewezen. Paragraaf 4.2.3 vermeldt de vogelsoorten waarvoor het gebied onder de Vogelrichtlijn is aangewezen. Op alle vermelde habitattypen en soorten is een instandhoudingsdoelstelling van toepassing (zie hoofdstuk 5).

Vervolgens wordt in paragraaf 4.3 vermeld welke selectiecriteria op het Habitatrichtlijngebied van toepassing zijn. Tenslotte beschrijft paragraaf 4.4 de verspreiding van habitattypen en soorten binnen het gebied, ter onderbouwing van de gevolgde gebiedsbegrenzing.

4.2 Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen

4.2.1 Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I⁶)

Het gebied is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van de Habitatrichtlijn, waarvoor het gebied een bijdrage levert aan de instandhouding op landelijk niveau. Ten behoeve van de nationale uitwerking van de Habitatrichtlijn is een deel van de habitattypen verdeeld in subtypen, vanwege de zeer ruime variatie in fysieke omstandigheden en soortensamenstelling. De namen van de habitattypen en daarvan afgeleide subtypen zullen verder met hun verkorte namen worden aangeduid. In bijlage B.4 zijn alle gebieden vermeld waarvoor de betreffende habitattypen zijn aangemeld. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting.

- H3150** Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type *Magnopotamion of Hydrocharition*⁷
Verkorte naam Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden
- H3260** Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het *Ranunculion fluitantis* en het *Callitriche-Batrachion*
Verkorte naam Beken en rivieren met waterplanten
 betreft het subtype:
H3260B Beken en rivieren met waterplanten (*grote fonteinkruiden*)
- H3270** Rivieren met slikoevers met vegetaties behorend tot het *Chenopodion rubri p.p.* en *Bidention p.p.*⁷
Verkorte naam Slikkige rivieroevers
- H6120** *Kalkminnend grasland op dorre zandbodem⁷
Verkorte naam Stroomdalgraslanden
- H6430** Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
Verkorte naam Ruigten en Zomen
 betreft de subtypen:
H6430A Ruigten en Zomen (*moerasspirea*)
H6430B Ruigten en Zomen (*harig wilgenroosje*)
H6430C Ruigten en Zomen (*droge bosranden*)
- H6510** Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
Verkorte naam Glanshaver- en vossenstaarthooilanden
 betreft de subtypen:
H6510A Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (*glanshaver*)
H6510B Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (*grote vossenstaart*)

⁶ Bijlagen I en II laatstelijk aangepast op 20 november 2006, Richtlijn 2006/105/EG, Pb EG L 363, 20.12.2006, p. 368-405 (zie ook rectificatie PB EG L 80, 21.3.2007, p. 15).

⁷ De genoemde habitatwaarde is tevens als complementair doel aan het Vogelrichtlijngebied (buiten het Habitatrichtlijngebied) toegevoegd.

- H91E0** *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
 Verkorte naam Vochtige alluviale bossen
 betreft de subtypen:
H91E0A Vochtige alluviale bossen (*zachthoutooibossen*)⁷
H91E0B Vochtige alluviale bossen (*essen-iepenbossen*)
- H91F0** Gemengde oeverformaties met *Quercus robur*, *Ulmus laevis*, *Fraxinus excelsior* of *Fraxinus angustifolia* langs grote rivieren (*Ulmenion minoris*)⁷
 Verkorte naam Droge hardhoutooibossen

4.2.2 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II⁶)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrichtlijn, waarvoor het gebied een wezenlijke functie in de levenscyclus vervult. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de instandhouding op landelijk niveau. In bijlage B.4 zijn alle gebieden vermeld waarvoor de betreffende soorten zijn aangemeld. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting.

- H1134** Bittervoorn (*Rhodeus amarus*)
H1145 Grote modderkruiper (*Misgurnus fossilis*)⁷
H1149 Kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*)
H1163 Rivierdonderpad (*Cottus gobio*)
H1166 Kamsalamander (*Triturus cristatus*)⁷
H1337 Bever (*Castor fiber*)⁷

4.2.3 Vogelrichtlijn: vogelsoorten (bijlage I en artikel 4.2)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn⁸:

- A037** Kleine zwaan (*Cygnus columbianus*)
A038 Wilde zwaan (*Cygnus cygnus*)
A068 Nonnetje (*Mergus albellus*)
A119 Porseleinhoen (*Porzana porzana*)
A122 Kwartelkoning (*Crex crex*)
A197 Zwarte stern (*Chlidonias niger*)
A229 IJsvogel (*Alcedo atthis*)

Andere geregeld voorkomende trekvogels waarvoor het gebied van betekenis is als broed-, rui- en/of overwinteringsgebied en rustplaatsen in hun trekzones (artikel 4.2):

- A005** Fuut (*Podiceps cristatus*)
A017 Aalscholver (*Phalacrocorax carbo*)
A041 Kolgans (*Anser albifrons*)
A043 Grauwe gans (*Anser anser*)
A050 Smient (*Anas Penelope*)
A051 Krakeend (*Anas strepera*)
A052 Wintertaling (*Anas crecca*)
A053 Wilde eend (*Anas platyrhynchos*)

⁸ laatstelijk aangepast op 20 november 2006, Richtlijn 2006/105/EG, Pb EG L 363, 20.12.2006, p. 368-405

A054	Pijlstaart (<i>Anas acuta</i>)
A056	Slobeend (<i>Anas clypeata</i>)
A059	Tafeleend (<i>Aythya farina</i>)
A061	Kuifeend (<i>Aythya fuligula</i>)
A125	Meerkoet (<i>Fulica atra</i>)
A130	Scholekster (<i>Haematopus ostralegus</i>)
A142	Kievit (<i>Vanellus vanellus</i>)
A156	Grutto (<i>Limosa limosa</i>)
A160	Wulp (<i>Numenius arquata</i>)
A162	Tureluur (<i>Tringa totanus</i>)

Wijzigingen ten opzichte van de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (2000) zijn verklaard in bijlage B.2 van deze Nota van toelichting. In bijlage B.4 zijn alle gebieden vermeld waarin de betreffende vogelsoorten zijn opgenomen.

4.3 Habitatrictlijn: selectiecriteria

4.3.1 Habitattypen (bijlage I)

Voor niet-prioritaire habitattypen zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de “vijf belangrijkste gebieden” geselecteerd. Voor habitattypen welke verdeeld zijn in subtypen, geldt een aantal van “drie belangrijkste gebieden” per subtype. Voor prioritaire habitattypen⁹ geldt een aantal van “tien belangrijkste gebieden” en voor subtypen van prioritaire habitattypen een aantal van “vijf belangrijkste gebieden” per subtype. Verdeling in subtypen ten behoeve van de selectie is alleen toegepast indien de subtypen een verschillende verspreiding hebben en de beschikbare gegevens verdeling in subtypen toelaten. Voor enkele verspreid over het land voorkomende habitattypen, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd die voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd¹⁰. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de aanwezige oppervlakte en zo nodig ook de representativiteit van het habitatype. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding¹¹ (zie ook bijlage B.3).

4.3.2 Soorten (bijlage II)

Voor niet-prioritaire soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrictlijn zijn in de eerste stap van het selectieproces in beginsel de “vijf belangrijkste gebieden” geselecteerd. Voor prioritaire soorten⁹ geldt een aantal van “tien belangrijkste gebieden”. Voor enkele verspreid over het land voorkomende soorten, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd die voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd¹². De betekenis van het gebied is afgemeten aan de omvang van de aanwezige populatie. In een tweede stap zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding (zie ook bijlage B.3).

⁹ In bijlagen I en II van de Habitatrictlijn en in dit besluit aangeduid met een sterretje.

¹⁰ Habitattypen waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: slijkgrasvelden (H1320) en ruigten en zomen, *moerasspirea* (H6430A) en ruigten en zomen, *droge bosranden* (H6430C).

¹¹ De selectiecriteria zijn verder uitgewerkt in het Verantwoordingsdocument (2003)

¹² Soorten waarvoor geen gebieden zijn geselecteerd zijn: zeeprk (H1095), elft (H1102), zalm (1106), bittervoorn (H1134), kleine modderkruiper (H1149) en platte schijfhoren (H4056).

4.4 Verspreiding habitattypen en soorten in het Habitatrichtlijngebied

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied is bepaald aan de hand van de ligging van habitattypen en leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. De verspreiding van de betreffende habitattypen en soorten binnen het gebied wordt in deze paragraaf globaal beschreven ter onderbouwing van de gevolgde begrenzing. Het is niet bedoeld als een uitputtende beschrijving.

Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden (H3150) komen verspreid in het gebied voor, in oude riverarmen en in gegraven wateren, met name in het noordelijk deel van het gebied, maar ook bij Zutphen. Beken en rivieren met waterplanten, *grote fonteinkruiden* (H3260B) komt in de vorm van vegetaties met rivierfonteinkruid voor langs de oevers in het mondingsgebied van de IJssel (incl. Keteldiep)

Het habitatype slikkige rivieroevers (H3270), dat zich afhankelijk van het verloop van de rivierwaterstand van jaar tot jaar in wisselende mate ontwikkelt, kan overall verspreid langs de oevers van het zomerbed aanwezig zijn (en ook op geschikte plekken elders in de uiterwaarden). Bekende concentratiegebieden zijn rivierarmen bij de Duursche Waarden en oevers van oude rivierarmen en gegraven watertjes tussen Brummen en Wilp. *Stroomdalgraslanden (H6120) zijn op diverse plekken in het gebied aanwezig waaronder Velperwaarden, Cortenoever, Ravenswaarden Duursche Waarden, Hoenwaard, Vreugderijkerwaard en Koppelerwaard.

Ruigten en zomen, *moerasspirea* (H6430A) komen regelmatig voor langs de oever van de IJssel en langs geulen. Ruigten en zomen, *harig wilgenroosje* (H6430B) komen verspreid voor in het gehele gebied terwijl Ruigten en zomen, *droge bosranden* (H6430C) in Cortenoever voorkomen.

Glanshaver- en vossenstaarthooilanden, *glanshaver* (H6510A) komen verspreid in het gebied voor vooral op hellingen van winterdijken en zomerkades maar plaatselijk ook vlakdekkend o.a. Velperwaarden, Cortenoever, Ravenswaarden Rammelwaarden, Duursche Waarden, Hoenwaard, Vreugderijkerwaard en Koppelerwaard. Subtype B van dit habitatype (*vossenstaart*) is als kievitsbloemhooiland op één plek in het gebied aanwezig: Scherenwelle bij Wilsum. Vochtige alluviale bossen, *zachthoutooibossen* (H91E0A) komen verspreid over het gebied: o.a. ten noorden van Gelderse Toren, Keizers- en Stobbewaarden, tussen Welsum en Welsumerveld, Duursche Waarden. Vochtige alluviale bossen, *essen-iepenbossen* (H91E0B) komt in kleine oppervlakte voor, in combinatie met zachthoutooibossen of in combinatie met harthoutooibossen. Dit laatste is onder meer in het Zalkerbos het geval.

Droge hardhoutooibossen (H91F0) zijn aanwezig rond Gelderse Toren, in Cortenoever, bij Fortmond, in de Hoenwaard (zuidkant) en in het Zalkerbos.

De poldervissen bittervoorn (H1134), grote modderkruiper (H1145) en kleine modderkruiper (H1149) komen plaatselijk voor in plassen en strangen. Rivierdonderpad (H1163) komt vooral voor langs stenige oevers. Kamsalamander (H1166) heeft in Cortenoever en Duursche Waarden een bestendige populatie. De bever (H1337) komt voor in het noordelijk deel van de Keizers- en Stobbenwaarden.

5 INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

5.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip “instandhouding” wordt een geheel aan maatregelen verstaan die nodig zijn voor het

behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied “tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging”.

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitatype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Tevens is daarbij aangegeven welke habitattypen en/of soorten ten koste mogen gaan van andere habitattypen en soorten. Voor een beperkt aantal soorten en habitattypen zijn op basis van artikel 10a, derde lid van de Natuurbeschermingswet 1998 ‘complementaire doelen’ geformuleerd. Het betreft soorten en habitattypen die onder druk staan en waarvoor Nederland in Europees verband een bijzondere verantwoordelijkheid heeft. Dit betekent dat aan een beperkt aantal Vogelrichtlijngebieden Habitatrichtlijndoelen zijn toegekend (en andersom) en dat aan een beperkt aantal Habitatrichtlijngebieden ‘ontwikkeldoelen’ zijn toegekend. Met behulp van deze complementaire doelen is de realisering van de landelijke doelen voldoende gewaarborgd. Deze doelen maken volwaardig onderdeel uit van de aanwijzingsbesluiten, maar de habitattypen en soorten worden niet aangemeld bij de Europese Commissie.

Voor de Natura 2000-gebieden zullen in beheerplannen instandhoudings-maatregelen worden uitgewerkt die beantwoorden aan de gebiedsspecifieke ecologische vereisten van de betrokken natuurlijke habitats en soorten.

Als verdere invulling van het stellen van prioriteiten zijn voor de acht onderscheiden Natura 2000-landschappen¹³, op grond van de daar voorkomende habitattypen en soorten, hun landelijke betekenis van deze waarden binnen het betreffende landschap, de belangrijkste verbeteropgaven en de beïnvloedingsmogelijkheden, kernopgaven geformuleerd. Per landschap omvatten ze de belangrijkste behoud- en herstelopgaven. De kernopgaven stellen prioriteiten (‘richting geven’) en geven overeenkomsten en verschillen tussen en binnen de gebieden aan. Zij hebben in het bijzonder betrekking op habitattypen en soorten die sterk onder druk staan en/of waarvoor Nederland van groot of zeer groot belang is. De kernopgaven worden per Natura 2000-landschap behandeld en opgesomd in hoofdstuk 5 van het Natura 2000 doelendocument.

5.2 Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:

1. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;

¹³ Het Natura 2000-landschap van het gebied waarop dit besluit betrekking heeft, staat vermeld in paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting

2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de ecologische structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
4. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

5.3 Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I)

H3150 Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het betreft hier één van de zeer weinige uiterwaarden waar, naast begroeiingen met blaasjeskruid en/of fonteinkruiden, ook plaatselijk krabbenscheer wordt aangetroffen tussen de drijvende waterplanten. Het gebied Uiterwaarden IJssel levert binnen het Natura 2000-landschap rivierengebied de beste perspectieven voor uitbreiding van het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden. Dit is van belang voor de spreiding van het habitatype over verschillende landschappen.

H3260 Beken en rivieren met waterplanten

Doel Uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit beken en rivieren met waterplanten, *grote fonteinkruiden* (subtype B).

Toelichting Het habitatype beken en rivieren met waterplanten, *grote fonteinkruiden* (subtype B) is aanwezig in betrekkelijk luwe delen (zoals tussen kribvakken) tussen Zwolle en de IJsselmonding. Het habitatype komt verder alleen voor in de Biesbosch. Het gebied is van grote betekenis voor het habitatype, dat kan worden uitgebreid bij de aanleg van nevengeulen.

H3270 Slikkige rivieroeveren

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype slikkige rivieroeveren komt thans over een geringe oppervlakte voor in het gebied, deels in natuurontwikkelingsgebieden. Het habitatype verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding. Het habitatype slikkige rivieroeveren is mede van betekenis voor een aantal vogelsoorten.

H6120 *Stroomdalgraslanden

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Uiterwaarden IJssel is één van de gebieden die een grote bijdrage leveren voor het habitatype stroomdalgraslanden. Nederland is voor dit habitatype internationaal van zeer groot belang. Het habitatype verkeert in een zeer ongunstige staat van instandhouding. Enkele plaatsen is het habitatype stroomdalgraslanden in dit gebied goed ontwikkeld. Op een aantal plekken kan de kwaliteit worden verbeterd en zijn mogelijkheden aanwezig om het oppervlakte uit te breiden.

H6430 Ruigten en zomen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) en ruigten en zomen, *harig wilgenroosje* (subtype B), uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit ruigten en zomen, *droge bosranden* (subtype C).

Toelichting Het habitatype ruigten en zomen komt lokaal voor in moerassige laagten, natuurontwikkelingsgebieden en bij de IJsselmonding. Het gebied is thans vooral van betekenis voor ruigten en zomen, *harig wilgenroosje* (subtype B), dat in de riviermonding onder meer voorkomt in de vorm van rivierkruiskruid. Daarnaast komen de habitatypen ruigten en zomen, *moerasspirea* (subtype A) en ruigten en zomen, *droge bosranden* (subtype C) voor. In samenhang met de verdere ontwikkeling van het habitatype H91F0 droge hardhoutooibossen kunnen begroeiingen van het habitatype ruigten en zomen, *droge bosranden* (subtype C) zich verder ontwikkelen, bijvoorbeeld in de omgeving van het Zalkerbos. Het gebied Uiterwaarden IJssel is één van de vijf gebieden die een bijdrage levert voor de instandhouding van dit subtype. In het Riviereengebied levert verder het gebied Gelderse Poort een bijdrage.

H6510 Glanshaver- en vossenstaarthooilanden

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Uiterwaarden IJssel herbergt enkele van de meest uitgestrekte en fraaiste voorbeelden van het habitatype glanshaver- en vossenstaarthooilanden, *glanshaver* (subtype A), terwijl op één locatie ook de zeldzame kievitsbloemhooilanden voorkomen (glanshaver- en vossenstaarthooilanden, *vossenstaart* (subtype B)). Binnen het gebied bestaan vooral mogelijkheden voor uitbreiding van glanshaverhooilanden, de mogelijkheden voor uitbreiding kievitsbloemhooilanden zijn meer beperkt.

H91E0 *Vochtige alluviale bossen

Doel Behoud oppervlakte en behoud kwaliteit vochtige alluviale bossen, *zachthoutooibossen* (subtype A), uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, *essen-iepenbossen* (subtype B).

Toelichting Het habitatype komt met name in de Duursche Waarden voor in de vorm van zachthoutooibossen (subtype A). Er wordt in dit gebied voorrang gegeven aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor stroomdalgraslanden (H6120) en en glanshaver- en vossenstaarthooilanden (H6510) boven uitbreiding oppervlakte van vochtige alluviale bossen. Dit mede met het oog op foerageergebied voor ganzen. Voor vochtige alluviale bossen, *essen-iepenbossen* (subtype B) is uitbreiding van oppervlakte en verbetering van kwaliteit van belang voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding. Dit kan samen met habitatype H91F0 droge hardhoutooibossen gebeuren. Nederland is voor dit bostype van zeer groot belang. Het type komt over slechts kleine oppervlaktes voor. De Uiterwaarden IJssel is één van de beste gebieden om voor vochtige alluviale bossen, *essen-iepenbossen* (subtype B) uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit te realiseren.

H91F0 Droge hardhoutooibossen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Uiterwaarden IJssel vormt één van de belangrijkste gebieden voor dit habitatype dat in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert. Uitbreiding van de oppervlakte is noodzakelijk om het type landelijk in een gunstige staat van instandhouding te brengen, bij voorkeur in aansluiting op bestaande hoger gelegen boscomplexen. Op een enkele plaats is het habitatype nu goed ontwikkeld. Op andere locaties kan het habitatype droge hardhoutooibossen over kleine oppervlaktes ontwikkeld worden vanuit aangeplant bos en vanuit fragmenten hardhoutooibos of in reliëfrijke, hoge uiterwaarden. De mogelijkheden voor uitbreiding zijn gering. De geschikte locaties, die relatief hooggelegen zijn, zijn ook de locaties geschikt voor de verdere uitbreiding van *stroomdalgraslanden (H6120). Uitbreiding kan plaatsvinden in luwe delen van de rivier, waar bosontwikkeling geen versterkte opstuwing van het water veroorzaakt.

5.4 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II)**H1134 Bittervoorn**

Doel Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting De bijdrage van de Uiterwaarden IJssel voor deze binnen Nederland wijdverspreide soort is relatief gering.

H1145 Grote modderkruiper

Doel Uitbreiding verspreiding, omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting Het betreft een wijdverspreide soort, die slechts voor een beperkt deel binnen de Habitatrichtlijngebieden voorkomt. Landelijk gezien verkeert de grote modderkruiper in een matig ongunstige staat van instandhouding. In het doel op landelijk niveau is aangegeven dat het van belang is dat in het Rivierengebied meer leefgebied in de vorm van jonge verlandingsstadia in laagdynamische situaties komen. Binnen het gebied Uiterwaarden IJssel bestaan de beste mogelijkheden hiervoor benedenstrooms van Deventer.

H1149 Kleine modderkruiper

Doel Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting De soort verkeert landelijk in een gunstige staat van instandhouding. De soort komt in Nederland algemeen en wijd verspreid voor.

H1163 Rivierdonderpad

Doel Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting Het betreft een wijd verspreide soort, die slechts voor een beperkt deel binnen de Habitatrichtlijngebieden voorkomt en waarvoor het rivierengebied relatief belangrijk is.

H1166 Kamsalamander

Doel Uitbreiding verspreiding, omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting De kamsalamander komt lokaal in het Habitatrictlijngebied voor in geïsoleerde populaties. Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied (inclusief verbeteren van de verbinding tussen populaties onderling en met belangrijke leefgebieden buiten het Natura 2000-gebied), is van belang voor de instandhouding van de soort.

H1337 Bever

Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting Voor het realiseren van duurzame populaties in het rivierengebied is het van belang dat de soort zich in het IJsseldal verder weet uit te breiden. De bever zal profiteren van de uitbreiding van wilgenbossen (H91E0A) die kan plaatsvinden in luwe delen van de rivier, waar bosontwikkeling geen versterkte opstuwning van het water veroorzaakt.

5.5 Vogelrichtlijn: broedvogels**A017 Aalscholver**

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 280 paren.

Toelichting Als broedvogel is de aalscholver in de jaren tachtig langs de IJssel verschenen. Nadat de soort medio jaren negentig een maximum leek te hebben bereikt met 222 paren geteld in 1995, lijkt de populatie zich recentelijk op een iets hoger niveau te stabiliseren: in de periode 1999-2003 gemiddeld 280 paren (maximaal 330, 2001). De individuele kolonies blijven over het algemeen beneden de 100 paren, met de grootste kolonie in de Havikerwaard (110 paren, 2001) en de totale populatie is relatief bescheiden (in 2002 157 paren). Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud op een bescheiden niveau voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A119 Porseleinhoen

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.

Toelichting Voor het porseleinhoen vormen de uiterwaarden van de grote rivieren van oudsher een belangrijk broedgebied voor sterk wisselende aantallen. Essentieel is de waterstand in mei – juni. Bij omvangrijke inundaties in deze periode vestigen zich enkele tientallen paren (b.v. in 1987 langs de IJssel tussen Arnhem en Zutphen ten minste 26 roepende mannetjes). In droge voorjaren worden hooguit enkele paren vastgesteld. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie noodzakelijk. Het aantal paren in het doel heeft betrekking op gunstige jaren. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar kan draagt wel een bijdrage gaan leveren aan de draagkracht in de regio grote rivieren ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A122 Kwartelkoning

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 60 paren.

Toelichting De rijk gestructureerde hooilanden en ruigten in de rivieruiterwaarden vormen het belangrijkste broedgebied van de kwartelkoning in Nederland. Het afgelopen decennium vormen de uitwaarden van de IJssel daarvan het belangrijkste deelgebied (1993-1997 gemiddeld 12 en 1999-2003 42 paren, maximaal 75 in 1998). Uitbreiding en verbetering leefgebied in het rivierengebied is noodzakelijk omdat de toekomst van de grote broedpopulatie in Oost-Groningen (Oldambt) hoogst onzeker is. De soort is hier afhankelijk van de gewaskeuze in de akkerbouw. Het gebied kan voldoende draagkracht gaan leveren voor een sleutelpopulatie.

A197 Zwarte stern

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 50 paren.

Toelichting Van oudsher is de zwarte stern broedvogel langs de IJssel in kleine aantallen. De kolonies zijn bescheiden van omvang en liggen verspreid over het hele gebied. Door actief beleid ten aanzien van het aanbieden van kunstmatige nestgelegenheden zijn de aantallen het laatste decennium duidelijk toegenomen (1993-97 gemiddeld 20 paren, 1999-2003 45 paren, maximaal 63 paren in 2000). Ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is behoud van de populatie aangehouden gezien de recente toename in het gebied. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A229 IJsvogel

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 paren.

Toelichting Na strenge winters kan de ijsvogel geheel afwezig zijn, maar na een reeks zachte winters komen ten minste 10 paren tot broeden (bijvoorbeeld 1995 12 paren), onder andere in wortelkluiten van omgevallen bomen in de moerasbossen. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het genoemde aantal paren heeft betrekking op gunstige jaren. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio grote rivieren ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

5.6 Vogelrichtlijn: niet-broedvogels**A005 Fuut**

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 220 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de fuut onder andere een functie als foerageergebied. Sinds begin jaren tachtig is de populatie toegenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende. De landelijk matig ongunstige staat van instandhouding heeft vooral betrekking op de situatie in het IJsselmeergebied.

A017 Aalscholver

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 550 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de aalscholver onder andere een functie als foerageergebied en als slaapplaats. In de jaren tachtig is de populatie sterk toegenomen en daarna min of meer stabiel geworden. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A037 Kleine zwaan

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 70 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen kleine zwanen zijn van internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort onder andere een functie als foerageergebied en als slaapplaats. Het aantalsverloop vertoonde een optimum in begin jaren tachtig, daarna een afname. De draagkracht is berekend over de jaren 1999-2003, de periode voor landelijke afname. De afname is waarschijnlijk ten dele een gevolg van een afname in de internationale populatieomvang.

A038 Wilde zwaan

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 30 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen wilde zwanen zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort onder andere een functie als foerageergebied en als slaapplaats. Het gebied Uiterwaarden IJssel levert een van de grootste bijdragen voor de soort. Alleen de slaapplaats Fochteloërveen is groter van omvang. Het aantalsverloop vertoonde een optimum rond 1985, daarna een afnemende tendens, maar wel met fluctuaties. De aantallen worden evenals bij de kleine zwaan sterk beïnvloed door inundatiefrequentie en –duur van de uiterwaarden. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A041 Kolgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 16.700 vogels (seizoensgemiddelde).

Achteruitgang in omvang foerageergebied met maximaal 7% is toegestaan, ten gunste van de habitattypen H3270 slikkige rivieroeveren, H6120 stroomdalgraslanden, H6510 glanshaver- en vossenstaartheuvels, H91Eo vochtige alluviale bossen of H91Fo droge hardhoutooibossen of de broedvogelsoorten A119 porseleinhoen of A122 kwartelkoning.

Toelichting Aantallen kolganzen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort onder andere een functie als foerageergebied en als slaapplaats. Sinds begin jaren tachtig is de populatie sterk toegenomen. Binnen het Natura 2000-netwerk is dit het belangrijkste foerageergebied voor de kolgans. In de periode 1999/2000-2003/2004 foerageerden gemiddeld ongeveer 7,5% van de Nederlandse vogels in het gebied. In het gebied is onvoldoende ruimte aanwezig om zowel de instandhoudingsdoelstellingen voor de kolgans als voor de genoemde habitattypen of broedvogelsoorten te realiseren. Vanwege deze onverenigbaarheid wordt prioriteit gegeven aan de realisering van de

instandhoudingsdoelstellingen voor vermelde habitattypen en broedvogelsoorten ten opzichte van de kolgans. Achteruitgang van de omvang van het foerageergebied is alleen toegestaan wanneer er sprake is van een directe relatie met de instandhoudingsdoelstelling van de vermelde habitattypen en broedvogelsoorten.

A043

Grauwe gans

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2.600 vogels (seizoensgemiddelde). Achteruitgang in omvang foerageergebied met maximaal 7% is toegestaan, ten gunste van de habitattypen H3270 slikkige rivieroever, H6120 stroomdalgraslanden, H6510 glanshaver- en vossenstaarthooilanden, H91Eo vochtige alluviale bossen of H91Fo droge hardhoutoibossen of de broedvogelsoorten A119 porseleinhoen of A122 kwartelkoning.

Toelichting

Aantallen grauwe ganzen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort onder andere een functie als foerageergebied en als slaappleaats. Sinds begin jaren negentig is de populatie sterk toegenomen. Binnen het Natura 2000-netwerk is dit het vijfde foerageergebied voor grauwe ganzen. In de periode 1999/2000-2003/2004 foerageerden gemiddeld ongeveer 2,9% van de Nederlandse vogels in het gebied. In het gebied is onvoldoende ruimte aanwezig om zowel de instandhoudingsdoelstellingen voor de grauwe gans als voor de genoemde habitattypen of broedvogelsoorten te realiseren. Vanwege deze onverenigbaarheid wordt prioriteit gegeven aan de realisering van de instandhoudingsdoelstellingen voor vermelde habitattypen en broedvogelsoorten ten opzichte van de grauwe gans. Achteruitgang van de omvang van het foerageergebied is alleen toegestaan wanneer er sprake is van een directe relatie met de instandhoudingsdoelstelling van de vermelde habitattypen en broedvogelsoorten.

A050

Smient

Doel

Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 8.300 vogels (seizoensgemiddelde). Afname in omvang foerageergebied met maximaal 7% is toegestaan, ten gunste van de habitattypen H3270 slikkige rivieroever, H6120 stroomdalgraslanden, H6510 glanshaver- en vossenstaarthooilanden, H91Eo vochtige alluviale bossen of H91Fo droge hardhoutoibossen of de broedvogelsoorten A119 porseleinhoen en A122 kwartelkoning.

Toelichting

Aantallen smienten zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft voor de soort onder andere een functie als slaappleaats en als foerageergebied. Sinds begin jaren tachtig is de populatie sterk toegenomen. Binnen het Natura 2000-netwerk is dit gebied van middelgrote betekenis. In de periode 1999/2000-2003/2004 foerageerden gemiddeld ongeveer 1,8% van de Nederlandse vogels in het gebied. In het gebied is onvoldoende ruimte aanwezig om zowel de instandhoudingsdoelstellingen voor de smient als voor de genoemde habitattypen of broedvogelsoorten te realiseren. Vanwege deze onverenigbaarheid wordt prioriteit gegeven aan de realisering van de instandhoudingsdoelstellingen voor vermelde habitattypen en broedvogelsoorten ten opzichte van de smient. Achteruitgang van de omvang van het foerageergebied is alleen toegestaan

wanneer er sprake is van een directe relatie met de instandhoudingsdoelstelling van de vermelde habitattypen en broedvogelsoorten.

A051 Krakeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 100 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de krakeend onder andere een functie als foerageergebied. Sinds begin jaren negentig is de populatie sterk toegenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A052 Wintertaling

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 380 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de wintertaling onder andere een functie als foerageergebied. Aantallen fluctueren. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A053 Wilde eend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2.600 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de wilde eend onder andere een functie als foerageergebied. Het aantalsverloop vertoonde verhoogde waarden begin jaren tachtig, maar is verder stabiel. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A054 Pijlstaart

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 50 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de pijlstaart onder andere een functie als foerageergebied. Het aantalsverloop vertoonde een dal in de tweede helft van de jaren tachtig, aantallen zijn daarna weer toegenomen. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A056 Slobeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 90 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen slobenden zijn van internationale betekenis. Het gebied heeft onder andere een functie als foerageergebied. In de tweede helft van de jaren tachtig is de populatiegrootte toegenomen, daarna fluctuerend. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A059 Tafeleend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 450 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de tafeleend onder andere een functie als foerageergebied. Het gebied Uiterwaarden IJssel is één van de gebieden in Nederland die de grootste bijdrage leveren voor de tafeleend. Aantallen zijn sinds de jaren zeventig aanvankelijk toegenomen, waarschijnlijk in samenhang met herstel van de populatie driehoeksmosselen. Sinds 1995 was er sprake van een afname, net als elders in het Natura 2000-landschap rivierengebied, waarschijnlijk ten gevolge van een toename in de randmeren. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de afname is niet gelegen in dit gebied.

A061 Kuifeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 690 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de kuifeend onder andere een functie als foerageergebied. Aantallen zijn sinds de jaren zeventig aanvankelijk toegenomen, waarschijnlijk in samenhang met herstel van de populatie driehoeksmosselen. Vanaf 1995 was er sprake van een tijdelijke afname, net als elders in het Natura 2000-landschap rivierengebied, waarschijnlijk ten gevolge van toename in de randmeren. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A068 Nonnetje

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 20 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor het nonnetje onder andere een functie als foerageergebied. Aantallen zijn rond 1990 afgenomen, net als langs de Nederrijn, maar dit lijkt een gevolg van een opeenvolging van zachte winters. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A125 Meerkoet

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 3.600 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de meerkoet onder andere een functie als foerageergebied. Het gebied Uiterwaarden IJssel is één van de gebieden in Nederland die de grootste bijdrage leveren voor de meerkoet. Het aantalsverloop vertoonde een optimum rond begin jaren tachtig en daarna een afname. Aantallen zijn sinds 1996 opnieuw afgenomen, net als elders in het Natura 2000-landschap rivierengebied, waarschijnlijk ten gevolge van toename in de randmeren. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

A130 Scholekster

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 210 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de scholekster onder andere een functie als foerageergebied en als slaapplaats. Vanaf begin jaren tachtig is de populatie toegenomen en afgevlakt in de jaren negentig (met fluctuaties). Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien, de waarschijnlijke oorzaak van de

landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

A142 Kievit

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 3.400 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de kievit onder andere een functie als foerageergebied. Het aantalsverloop was aanvankelijk fluctuerend, maar toonde in de jaren negentig een afname. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd. Het gebied Uiterwaarden IJssel is een van de gebieden binnen het Natura 2000-netwerk die de grootste bijdrage leveren voor de kievit.

A156 Grutto

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 490 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen grutto's zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft onder andere een functie als foerageergebied en als slaappleaats. Aantallen zijn sterk fluctuerend, maar hebben een positieve tendens. Behoud van de huidige situatie is voldoende daar de oorzaak van de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding wordt veroorzaakt door ontwikkelingen in de omstandigheden voor broedvogels. Binnen het Natura 2000-netwerk leveren de gebieden Waddenzee en Uiterwaarden IJssel de grootste bijdrage.

A160 Wulp

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 230 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de wulp onder andere een functie als foerageergebied en als slaappleaats. De populatiegrootte toonde een sterke doorgaande toename. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A162 Tureluur

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 30 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de tureluur onder andere een functie als foerageergebied en als slaappleaats. Aantallen fluctueren, maar hebben een positieve trend, zowel op lange termijn als recent. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

5.7 Complementaire doelen

De instandhoudingsdoelstellingen van het Habitatrichtlijn- en Vogelrichtlijngebied heeft mede betrekking op één of meer complementaire doelen die voor bepaalde habitattypen en/of (vogel)soorten zijn gesteld. De rechtsgrondslag voor complementaire doelen is artikel 10a, derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998. Het betreft ten eerste vogelsoorten (bijlage I en andere trekvogelsoorten zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn) die in zeer ongunstige staat van instandhouding verkeren. Ten tweede gaat het om habitattypen en soorten (van bijlage I of bijlage II van

de Habitatrictlijn) met een zeer ongunstige staat van instandhouding en voor habitattypen en soorten met een matig ongunstige staat van instandhouding en tevens een lage landelijke dekking en/of onvoldoende geografische spreiding.

De reden dat voor complementaire doelen is gekozen, is dat daarmee binnen het netwerk van Natura 2000 een bijdrage wordt geleverd aan de realisatie van de landelijke doelen voor de betreffende habitatype(n) en (vogel)soort(en). Voor een nadere uitleg wordt verwezen naar het Natura 2000 doelendocument (paragraaf 3.3). Voor dit gebied gelden de volgende complementaire doelen:

5.7.1 Complementaire doelen: habitattypen

H3150 Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Uitbreiding in het Rivierengebied behoort tot de belangrijkste landelijke opgaven voor het habitatype meren met krabbenscheer en fonteinkruiden. Het is dan ook van belang in het gehele Natura 2000-gebied locaties te benutten, waar in combinatie met rivierverruiming en/of natuurontwikkeling het habitatype ontwikkeld kan worden. Dit is tevens van belang voor de soort grote modderkruiper (H1145).

H3270 Slikkige rivieroever

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Het habitatype slikkige rivieroever is nagenoeg geheel gebonden aan het rivierengebied. Het habitatype verkeert landelijk gezien in een matig ongunstige staat van instandhouding. Uiterwaarden IJssel is een van de meest perspectiefrijkste gebieden voor uitbreiding van het habitatype. De mogelijkheden voor uitbreiding zijn vooral aanwezig in het Vogelrichtlijngebied, dit in combinatie met maatregelen ten behoeve van rivierverruiming en/of natuurontwikkeling.

H6120 *Stroomdalgraslanden

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Uitbreiding in het rivierengebied behoort tot de belangrijkste landelijke opgaven voor het habitatype stroomdalgraslanden, dat in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert. Binnen het Vogelrichtlijngebied zijn relatief hooggelegen locaties geschikt.

H91E0 *Vochtige alluviale bossen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige alluviale bossen, *zachtouthooibossen* (subtype A).

Toelichting Een betere verspreiding in het rivierengebied behoort tot de belangrijkste landelijke opgaven voor vochtige alluviale bossen, *zachtouthooibossen* (subtype A). In het gebied Uiterwaarden IJssel liggen de grootste mogelijkheden voor uitbreiding oppervlakte binnen het Vogelrichtlijngebied. Mogelijkheden voor uitbreiding oppervlakte zijn aanwezig langs nieuw te graven geulen en in stroomluwe delen (geplande natuurontwikkelingsgebieden). Uitbreiding kan plaatsvinden in luwe delen van de rivier, waar bosontwikkeling geen versterkte opstuwning van het water veroorzaakt.

H91F0 Droge hardhoutooibossen

Doel Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting Uitbreiding in het riviereengebied behoort tot de belangrijkste landelijke opgaven voor het habitatype droge hardhoutooibossen, dat landelijk gezien in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert. Uitbreidingsmogelijkheden zijn echter beperkt. De geschikte locaties, die relatief hooggelegen zijn, zijn ook de locaties waar verdere uitbreiding van *stroomdalgraslanden (H6120) is voorzien. Terreinen die aansluiten op bosgebieden van de hogere zandgronden hebben eveneens potentie voor ontwikkeling van het habitatype droge hardhoutooibossen. Uitbreiding kan plaatsvinden in luwe delen van de rivier, waar bosontwikkeling geen versterkte opstuwning van het water veroorzaakt.

5.7.2 Complementaire doelen: soorten**H1145 Grote modderkruiper**

Doel Uitbreiding verspreiding, omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting Het betreft een wijdverspreide soort, die slechts voor een beperkt deel binnen de Habitatrichtlijngebieden voorkomt. Landelijk gezien verkeert de grote modderkruiper in een matig ongunstige staat van instandhouding. In het doel op landelijk niveau is aangegeven dat het van belang is dat in het Riviereengebied meer leefgebied in de vorm van jonge verlandingsstadia in laagdynamische situaties komen. Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied is mede gerelateerd aan de instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H3150 meren met krabbenscheer en fonteinkruiden.

H1166 Kamsalamander

Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding verspreiding en populatie.

Toelichting De soort kamsalamander verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding. Mogelijkheden voor uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied (inclusief verbetering verbinding tussen de verschillende populaties) zijn in het Vogelrichtlijngebied aanwezig. Naast verbinding tussen populaties onderling is ook verbetering van de verbindingen met belangrijke leefgebieden buiten Natura 2000 van belang.

H1337 Bever

Doel Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting Voor het realiseren van duurzame populaties in het riviereengebied is het van belang dat de soort zich in het gehele IJsseldal verder weet uit te breiden. De bever zal profiteren van de uitbreiding van wilgenbossen (H91E0A) die kan plaatsvinden in luwe delen van de rivier, waar bosontwikkeling geen versterkte opstuwning van het water veroorzaakt.

5.8 Beschermden natuurmonumenten

Het Natura 2000-gebied omvat één of meer beschermde natuurmonumenten (zie paragrafen 2.1 en 3.3). Ingevolge artikel 15a, derde lid, Natuurbeschermingswet 1998 heeft de Natura 2000-opgave voor dat deel van het gebied, dat zijn status als beschermd

natuurmonument heeft verloren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het van rechtswege vervallen besluit. Voor zover deze doelstellingen Natura 2000-waarden betreffen, maken deze deel uit van de in voorgaande paragrafen opgenomen instandhoudingsdoelstellingen. Indien de doelstellingen geen Natura 2000-waarden betreffen, houden deze doelstellingen, zoals de bescherming van het natuurschoon, hun zelfstandige betekenis. In een aantal gevallen is het niet mogelijk om zowel de doelen die voortkomen uit de aanwijzing als beschermd natuurmonument als de Natura 2000-doelstellingen te bereiken (bijvoorbeeld omdat dat om tegenstrijdig beheer vraagt). In deze gevallen hebben de Natura 2000-doelen, voorrang om de Europeesrechtelijke verplichtingen na te komen.

In een handreiking zal voor elk gebied expliciet worden toegelicht hoe de doelen (cq. natuurwetenschappelijke betekenis en landschappelijke waarden) van beschermde natuurmonumenten en de Natura-2000 doelen zich tot elkaar verhouden. In het beheerplan zullen deze doelen, net als die van Natura 2000 in ruimte en tijd worden uitgewerkt. Dan wordt ook uitgewerkt waar achteruitgang van het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke betekenis is toegestaan ten gunste van Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen. De van rechtswege vervallen besluiten zijn ter informatie in een Appendix bij dit besluit gevoegd.